

Rasim ÖZDENÖREN:

“Allah’a ulaşacak olan kurbanın protein değeri değildir; Allah’a ulaşacak olan, onun Hz. İsmail’in can pahasına denk düşen değeridir...”

► S. 8

Prof. Dr. Sadık KILIÇ:

“Dilsel ya da ritüel arka planı, betimleme dünyası ne olursa olsun, ‘Bayram’ sözcüğü, insan için bir sevinç, mutluluk ve varoluşsal bakımdan yenilenme vb. duyguları çağırıştırır hemen...”

► S. 4

Doç. Dr. Fatih KURT:

“İki yıl süren salgın süreci sonrasında dünyanın farklı bölgelerinden gelen hacı adayları bu sene haccetmek üzere Mekke ve Medine’de bulunuyor. Biz de büyük bir hasretle ülkemizden gelen yaklaşık 37 bin hacı adayı ile beraber Mekke’deyiz...”

► S. 6

Bayramlar Rahmet Günleridir

Paha biçilemez bir servet olan zaman, Allah’ın bir kanunu olarak aynı ritimle, aynı yönde durmadan akıp gitmektedir. İnsanoğluna bir defalığına bahşedilen ömür de sınırlıdır ve Cenab-ı Hak tarafından bu sınır içinde insanoğlundan son derece kıymetli bir nimet olan zamanını en doğru şekilde kullanması istenmektedir... ► S. 2

Prof. Dr. Ali ERBAŞ

Ayşe BÖHÜRLER:

“Bayram benim için Müslüman kimliğimize ruh veren, hayat ve neşe katan zamanlardır. Bizi günlük, rutin telaşlarla ördüğümüz kozamızdan çıkarır; eşe dosta, konuya komşuya, akrabaya, yetime, yoksula duyarlı hale getirir...”

► S. 12

Âmir ATEŞ:

“Bayramlar, insanların kalplerinin yumuşadığı, kalplerde merhamet duygularının arttığı vakitler olması hasebiyle de kırgınlıkları, dargınlıkları nihayete erdirecek en uygun günlerdir...”

► S. 16

Mustafa Ruhi ŞİRİN:

“Çocuk olmaktan daha ötedeyiz sanki
Kurban Bayramı
Sabahı

Bu günün
Her dakikası
Işıyıp gülümseyen birer
inci
...”

► S. 24

Karanlık evleri bilir misiniz?
Aydınlatmanın yetersizliğinden
değil, neşenin ışığı söndüğü için
karanlık olan evler. İçinden cıvıltılar
yükselmeyen, duvarları asık yüzü...

► S. 14

Fatma BAYRAM

Yakın geçmişte yaşadığımız küresel
tecrübeler, insanoğlunun geleceği
ve hatta neliği hakkındaki bilgi
repertuvarımızı parçaladı. “İnsan
kimdir?” sorusuna verile gelen...

► S. 21

Doç. Dr. Ahmet Murat ÖZEL

Dünyanın dört bir tarafında Bayram
yaşanıyor, yüz binlerce hacı Hicaz’da,
ya Resulullah’ın huzurunda ya da
Mescid-i Haram’da. Milyonlarca
Müslümanın kimi savaş bölgesinde...

► S. 23

Dr. Mehmet GÜLLÜOĞLU

Ne naftalini... Artık naftalin mi kaldı,
Olrıc? Evet efendimiz, naftalin diye bir
şey kalmadı. Tıpkı sevinç gibi Olric.
Peki, sevinç diye bir şey eskiden var
mıydı, efendimiz? Peki, sevinç diye...

► S. 17

Handan ACAR YILDIZ

BAYRAMLAR RAHMET GÜNLERİDİR

Prof. Dr. Ali ERBAŞ

Diyanet İşleri Başkanı

“Bayramlar, ruhumuzu diri tutan, sevgi ve kardeşlik bağlarımızı güçlendiren rahmet günleridir. Yüce Allah’ın biz kullarına sevinç ve mutluluk kaynağı olarak armağan ettiği bu güzide zaman dilimleri aynı zamanda yardımlaşma ve dayanışmanın en güzel örneklerinin yaşandığı eşsiz günlerdir. Bizlere huzur ve sevinç vesilesi olarak bahşedilen ve Hz. İbrahim ve Hz. İsmail’in hatıralarını yâd ettiğimiz Kurban Bayramı da öyledir.”

Paha biçilemez bir servet olan zaman, Allah’ın bir kanunu olarak aynı ritimle, aynı yönde durmadan akıp gitmektedir. İnsanoğluna bir defalığına bahşedilen ömür de sınırlıdır ve Cenab-ı Hak tarafından bu sınır içinde insanoğlundan son derece kıymetli bir nimet olan zamanını en doğru şekilde kullanması istenmektedir. Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.) de, dünya hayatında insanın iki nimetin kıymetini bilemediğini hatırlatarak zamanın ve sağlığın önemine işaret etmiş ve onları değerlendirme hususunda bizleri uyarmıştır. Ancak çoğu insan en büyük aldanişını zaman ni-

metini ve vaktin önemini idrak hususunda yaşamaktadır. Nefeslerin sayılı olduğu bu dünya hayatında varoluş gayesini anlayarak zamanı değerlendirmede, dünyayı ve ahireti anlamlandırmada en önemli kazanım ise muhakkak ki imanımızdır. İnsanın, dünya hayatındaki imtihanında zamanın bereketlenmesi için zamana bağlı ibadetleri yerine getirmesi ve zamanın Allah (c.c.) tarafından bahşedilmiş bir nimet olduğunu kavrayarak her anını kulluk bilinci içinde değerlendirmesi imanının bir gereğidir. Allah’a iman, Allah’ın rızasını kazanma amaç ve niyetiyle yapılan ibadetler, maddi

ve manevi sahip olunan her tür nimetten başkalarını da yararlandırma, ebedi kalınacak cennet yurduna ulaşmak gibi bir mükâfatla birlikte bizler için dünya hayatında da huzur ve sevinç vesile olacaktır.

İyilik ve takva üzerinde yardımlaşmak, günah ve düşmanlık üzere yardımlaşmamak (Maide, 5/2.) Allah’ın emridir. Cenab-ı Hak, “Allah’ın rızasını kazanmak arzusuyla ve kalben mutmain olarak mallarını Allah yolunda harcamanın durumu, yüksekçe bir yerdeki güzel bir bahçenin durumu gibidir ki bol yağmur alınca iki kat ürün verir.

Bol yağmur almasa bile ona çiseleme yeter. Allah, yaptıklarınızı hakkıyla görendir.” (Bakara, 2/265.) buyurmak suretiyle Allah yolunda harcamanın bir kulluk vazifesi olduğuna dikkat çekmiş ve herhangi bir karşılık beklemeden sadece Allah’ın hoşnutluğunu kazanmak için iyilikte bulunanların elde edeceği mükâfata işaret etmiştir. Hz. Peygamber (s.a.s.) de dünya malına olan aşırı bağlılığı gideren ve yardımlaşma hususunda bizlere bilinç ve farkındalık kazandıran “Üstteki (veren) el alttaki (alan) elden hayırlıdır.” (Buhari, Zekât, 18.) hadis-i şerifiyle infaka, ideal bir fonksiyon yüklemiş ve müminleri, Allah’ın rızasını elde etmede herkesin kazanacağı bir hayır yarışına girmeye teşvik etmiştir.

İnsanı, sahip olduklarını paylaşmak suretiyle huzurlu bir ruh ve zihin yapısına kavuşturmaya yönelten bu evrensel ilkeler; yardımlaşmayı ve paylaşmayı, güzel ahlak ile kemale ulaşmada önemli bir fırsat olarak sunmaktadır. Müminlerin yalnızlığına merhem olan bayramlar da bu yönde bizlere bahşedilen eşsiz fırsatlardandır ve dünyanın kasvetli havasında inanan gönüllerin rahat bir nefes almasına büyük imkân sağlamaktadır.

Bayramlar, ruhumuzu diri tutan, sevgi ve kardeşlik bağlarımızı güçlendiren rahmet günleridir. Yüce Allah’ın biz kullarına sevinç ve mutluluk kaynağı olarak armağan ettiği bu güzide zaman dilimleri aynı zamanda yardımlaşma ve dayanışmanın en güzel örneklerinin yaşandığı eşsiz günlerdir. Bizlere huzur ve sevinç vesilesi olarak bahşedilen ve Hz. İbrahim ve Hz. İsmail’in hatıralarını yâd ettiğimiz Kurban Bayramı da öyledir.

Bir inanç ve adanış nişanesinin bereketli mevsimi olarak kurban bayramı, teşrifıyla hanelerimize neşe ve huzur, gönül yurdumuza merhamet ve şefkat bahşeder. Kurban, Rahman ve Rahim olan Allah’a (c.c.) itaatin, onun yolunda fedakârlığın bir ifadesidir ve Yüce Allah’ın dostum dediği Hz. İbrahim’in sözünde duruşunu, Hz. İsmail’in Rabbine tereddütsüz teslim oluşunu simgelemektedir. Evet, kurban teslimiyettir. İyiliğe ve hayra teslim olmaktır. Aynı zamanda Cenab-ı Hakk’a sadakat göstermektir, ona manen yakınlasmaktır. Bütün şerhlerden uzaklaşarak hayra yakın olmaktır. Merhamete, sevgiye ve iyiliğe yakın olmaktır. Kıskançlıktan, çekememezlikten, kin ve nefretten, cimrilikten uzak kalmaktır. Kurban, Allah’ın (c.c.) rızasını kazanmak için dünyalık nimetlerden vazgeçebilmektir. Nihayetinde bütün ibadetlerimizde olduğu gibi kurbanlarımızın da en önemli gayesi Rabbimize kulluğumuzu, teslimiyetimizi, tazim ve muhabbetimizi sunmak değil midir?

“Kurban Bayramı’nın, Yaratıcımıza ve can taşıyan her varlığa karşı sorumluluğumuzu hatırlatmasını ve bizler için iyilik ve doğruluk yolunda geçirilecek bir hayatın miladı olmasını diliyorum.”

Modern zamanlarda insanlığın maruz kaldığı devasa sıkıntılar, küresel musibetler, savaşlar, acı olaylar bayramları da etkilemekte ve yüreklerde bir burukluk hissi her daim yerini korumaktadır. Özellikle İslam coğrafyasında yaşanan tefrika ve karmaşa, mümin gönülleri derinden sarsmaktadır. Hangi mantıklı düşünce, hangi vicdanlı akıl barış dininin müntesiplerinin ve Rahmet Peygamberi’nin ümmetinin coğrafyasında yaşanan sessiz çığlıkları haklı çıkarabilir?

Gönüllerin ihya edildiği bu rahmet günlerinde evladını yitirmiş bir anenin, baba özlemi duyan bir yetimin, şefkat bekleyen bir mağdurun, merhamet isteyen bir mazlumin duası sevgi ve kardeşlik bağlarımızı güçlendirecek, birlik beraberlik, paylaşma ve dayanışma gücümüzü artıracaktır.

Bunun için anlam ve değerler dünyamıza sahip çıkmaya, hakkın yanında bir duruş sergilemeye, zamanı doğru kullanmak suretiyle nefsimizi olgunlaştırmaya, infak, yardımlaşma gibi erdemleri karakterimizin bir parçası haline getirmeye mecburuz. Mecburuz, çünkü ömür hanemizde günlerimiz sayılı. Üstelik dünya genelinde yaşanan salgın hastalık sebebiyle hayatımızda önemli değişiklikler meydana geldi. Bu sürede gönüller yapmak için yeterince fırsat oluşturamadık. Yalnız bayramlar geçirdik, ilişkilerimiz aksadı, birbirimizden yeterince haberimiz olmadı, hal-hatır soramadık. Gerek bireysel gerekse sosyal bağlarımızın giderek zayıfladığı hatta bir ölçüde anlamını yitirdiği böyle bir zamanda safları sıkı tutup kıyama duruyoruz. Müslümanlar olarak bayramlar vesilesiyle Yüce Mevla’ya aynı niyazlarla yöneliyor, hep birlikte tek bir beden gibi ellerimizi duaya kaldırıyoruz: Rabbimiz! Bizlere bahsettiğin sayısız nimetler içinde; dil, ırk, renk, kültür, ülke ve coğrafya farkı olmaksızın ortak duygular yaşadığımız bu bayram günlerine bizi kavuşturduğun için sana şükürler olsun. Bayramın rahmetini, bereketini feyzini üzerimizden eksik etme.

Kurban Bayramı’nın, Yaratıcımıza ve can taşıyan her varlığa karşı sorumluluğumuzu hatırlatmasını ve bizler için iyilik ve doğruluk yolunda geçirilecek bir hayatın miladı olmasını diliyorum.

Bu rahmet günlerinin ruhlarımıza dinginlik, kalplerimize huzur, hanelerimize bereket, ülkemize ve İslam âlemine hayırlar getirerek insanlığın hidayet ve barışına vesile olmasını Cenab-ı Mevla’dan niyaz ediyorum.

BAYRAM VE KURBAN: ANIN VE VARLIĞIN DİRİLİŞ İKLİMİ

Prof. Dr. Sadık KILIÇ

“Hayvani nefsin/canın feda edilmesine karşılık insani, ahlaki ve imani zaafların, varoluşsal iç ve dış çatlakların, ruh ve bedenlerin kendisiyle onarıldığı odak bir figürdür aynı zamanda kurban. Sembolizm açısından bakıldığında kurban yine, manevi bir korunma zırhıyla sırlanmanın, iman katmanları ile mümin dünyaları tehdit eden gök taşlarına karşı korunmanın (et-takva) bir aracıdır.”

Dibace

Dilsel ya da ritüel arka planı, betimleme dünyası ne olursa olsun, ‘Bayram’ sözcüğü, insan için bir sevinç, mutluluk ve varoluşsal bakımdan yenilenme vb. duyguları çağrıştırır hemen. Bu sebeple ki muhtevası ne olursa olsun bizi mutlu kılan, benliğimizde ve dünyamızda yeni heyecanlar, sevinçler, hatta içsel ve deruni hazlar uyandıran anlarımız, bizim bir bakıma bayramı yaşadığımız zaman dilimleridir de. Bu açıdan bayramlar, ruhsal ya da manevi bir vuslat, ruhi ve manevi bir ihtiyaç olarak gerçekleşir; bir diğer ifadeyle ferdî ve toplumsal, ruhi manevi bir nailiyet... Bu nailiyet, maddi ve hissî bir şey olmaktan çok tinsel ve manevi bir kıvama erişti gösterir. O meşhur ifadesiyle bayramlar, sahip olma ve temellük zamanları olmayıp tam aksine ‘olmak’, ‘tekemmül’ ve varlıkça ‘ziyadeleşme’ geçitleridir.

‘Geçitleridir’ dedik; nereden nereye geçiş?

Yaşanmakta olan pörsümüş anların, varoluş bilincini ve benlik algısını merkezden uzaklaştırarak onu paramparça etmiş, daimi varlık şuuruna yabancılaştırmış, mutlak hakikat ile varlığın gayeliliği (bi’l-Hakk, Teleoloji) fikrinden uzaklaştırmış hayat pratiğinin geride bırakılarak yeni bir zaman boyutuna; tutkuyla bizi bekleyen bir vaktin içine dalıştır bayram! Bu gerekçeyle de bayram günlerini, ferdî ve toplumsal anımızın yenilenmesi, geçici ve dünyevi sonlu temporal zamanın, kesintisiz bir şimdi (éternity present) şuuruna, ebedî ve aşkınlıkla mühürlü zamanlara bitişmesi olarak görebiliriz! Bu anlar, kadim bazı kültürlerde örnek modellerin (arketip) meydana geldiği ‘başlangıçlar

anı’ (in illo tempora) olarak nitelenirken, İslam’ın bakış açısına göre ise bu anları ve zaman boyutlarını hem arınmak hem de kutsal ana iştirak ederek pirüpak olmak, yeni bir varlık bilincine sıçrama kapısı olarak değerlendiririz.

Bayram: Yenilenen Zamanda Evren ile Dostluk ve Yarenlik Cümbüşü

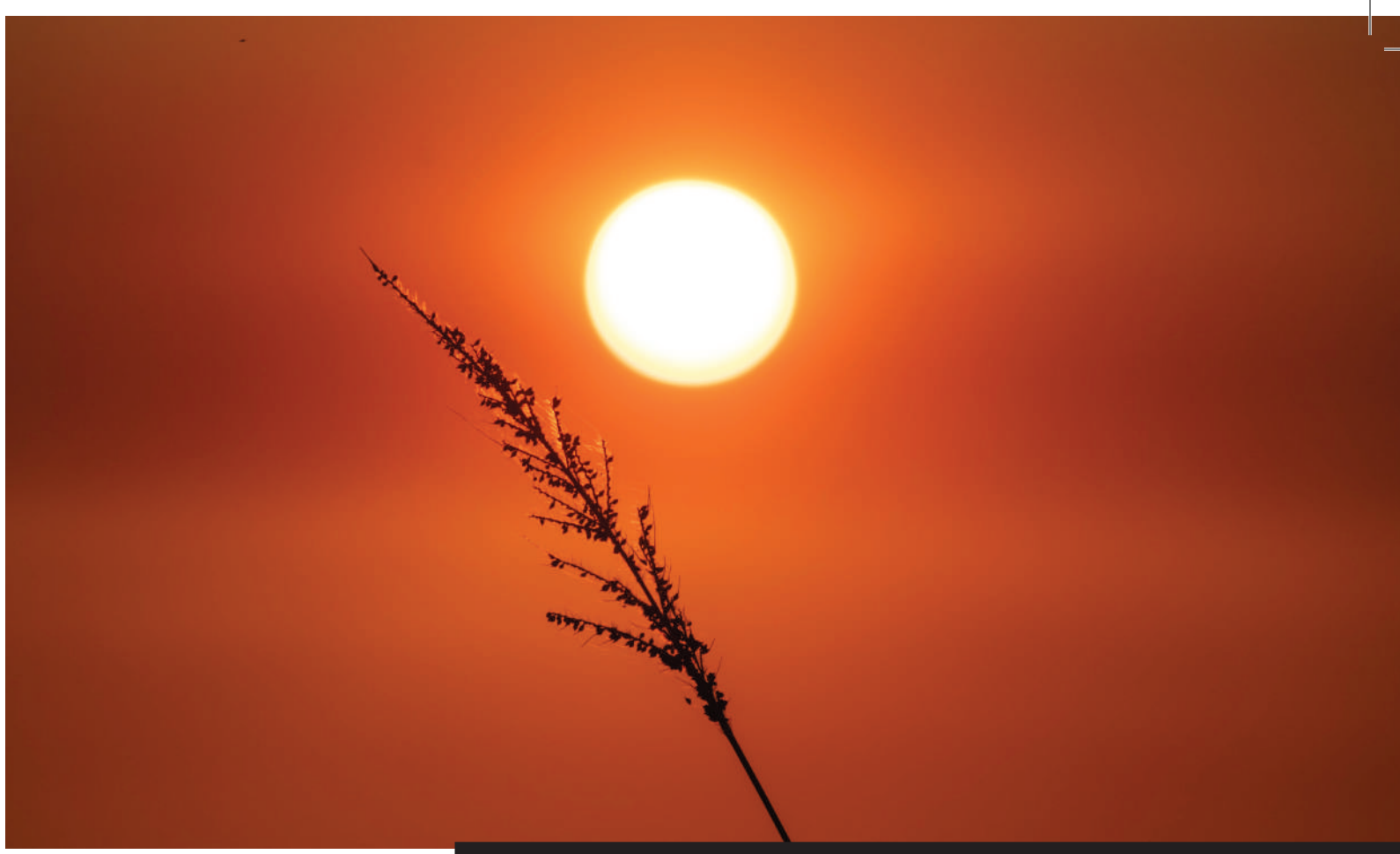
Niçin ve niye ‘Bayram’?

Bayram sabahı, o bizi sarmalayan kutsi fısıltıların atmosferi içinde kuşatılmış olmak, kozmik bir fırsattan çok, daha mühimi ruhsal bir fırsattır; çünkü bayram anları, adeta nurani ve ziyalarla dolu bir Aurora Borealis Işımaları gibi temaşa etmemiz ve varlığımızı kendisine açık tutmamız gereken insani gök-sel cümbüş anları, ‘buranın’ kirlerinden yunup yıkanma vakitleridir. Aktüel hayat açısından baktığımızdaysa benliğimizi tüketici nesnelerin kuşatmasından ruhani ve diriltici olan varoluş tayflarına bir sıçrama aralığı; tüketim perspektifi ve ‘sahip olma’ paradigma-sından kurtulup namütenahi varlığa, aşkın hakikate, bize sunulan manevi ikramlara, kısaca ‘olmak ve ermek’ aydınlanışına ayak basma dönemecidir. Kur’an’ın ifadesiyle, bu dünyadan bir parça nasiplenirken sonsuz ve kesintisiz bilinçlere uyanışın ise tan vaktidir bayram vakitleri: “Allah’ın sana verdiği bütün şeylerde, canla başla ahiret yurdunu gözet/hedefle, dünyadan payını da unutma!” (Kasas, 28/77.)

Dış âlem ve varoluşsal akış karşısında insanın kendisini anlamlandırma çabaları gibi bayram ahlakı da odak obje olan kurbanı varoluşun çok önemli bir olgusu haline yükseltir. Şöyle ki;

Bayramın manevi iklimine dâhil olan ruhlar, olmak ve ermek sürecini başlatan bayram ritimleri içinde, insani benliği kuşatma altında tutan meta ve nesnelerin (onta) arsız istilasından kurtarma; uzayda paralel evrenlere geçmenin yolu olarak betimlenen ‘solucan delikleri’ gibi mecazi bir planda, yüce bir âlemler ve bilinç tayflarına geçmenin büyük fırsatını yakalamışlardır! ‘Bayram’ sabahında başlayan, dönüş-türücü bir öge olarak da kıymetlendirilebilecek olan (Veda Haccında Hz. Peygamber, İslam ile başlayan zamanı, zamansal döngülerin yeniden başlangıcı olarak betimleyip şöyle buyurmuştur: “Muhakkak ki zaman, [bu günde ve bu vakitte], dönüp dolaşıp, Allah’ın gökleri ve yeri yarattığı günde ki durumuna dönmüş/başlangıç anına gelmiştir!..” (إن الزمان قد استدار كهيئة يوم خلق السموات والأرض)) bu vakitler, hem kendimizi hem de sosyal ve inanç muhitimizi, hatta evreni, -gittikçe genişleyen su halkaları gibi- bir restorasyon sürecine sokan bir kuvvet ve nüfuza sahip iken bizleri de ‘ebedî şimdi’ye aşkın zaman diriliğine bitştirecektir!

Zaten manevi arka plan bakımından bizi hakikate ve nihai gerçekliğe yakınlığa, manevi bilinç ve bilişsel hakikatlere vasıta olan ‘Kurban’ da, işte bu bakış açısı altında, manevi yenileşme ve onarım sürecimizin tam merkezinde yer alır. Kurban ritüelindeki (menasik) bölüşüm ve paylaşım yoluyla çok taraflı ve çok şahıs münasebetli bir eylem olduğunu hatırlarsak bayramın, bireysel değil maşeri ve içtimai, bireyi aşkın bir olgu (el-udhiye) olduğu anlaşılacaktır. Yani bir ferde ya da bir topluluğa özgü olmayan, en geniş delaletiyle insanlığı dar manada ise o büyük iman haritasını /ümme coğrafyasını sarıp sarmalayan bir çağıldayış! Beyatlı’nın mısralarına göreyse, ‘ervâh’ ile de bir içtima anı!..

“...
Ulu mâbedde karıştım vatanın birliğine.
Çok şükür Allah’a gördüm, bu saatlerde yine
Yaşayanlarla beraber bulunan ervâhı
Doludur gönlüm ışıklarla bu bayram sabahı.”

Kurban: Ebedi Hakikat ve Ulviyet Basamaklarına Yakınlaşma Köprüsü

Varlığımızın bir restorasyonu/teced-düdü; kozmik zaman ile ilahi zaman boyutlarının birleşme vasatı olarak nitelendiğimiz; ayrıca ‘teceddüt ve tekemmül’ fırsatı olarak değerlendirdiğimiz ‘bayram’ın kurban ile münasebetini ise nasıl kurabiliriz?

Bir kere, fenomenler âlemini (eş-şehâde) gaybi ve sırrı bir mahiyete dönüştüren yüce değer kriterinden bakıldığında burada kurban, hakiki ve manevi varoluşumuzdaki eksilmeyi (entropi) önleyen; kendisi vasıtasıyla kozmik ve beşerî varlık kürelerinin ayakta kalacağı manevi bir sütun konumundadır; kadim düşüncelerin sözcüğüyle, bir *axis mundi*s yani dünyanın manevi di-reği, eksen!

Hayvani nefsin/canın feda edilmesine karşılık insani, ahlaki ve imani zaafların, varoluşsal iç ve dış çatlakların, ruh ve bedenlerin kendisiyle onarıldığı odak bir figürdür aynı zamanda kurban. Sembolizm açısından bakıldığında kurban yine, manevi bir korunma zırhıyla sırlanmanın, iman katmanları ile mümin dünyaları tehdit eden gök taşlarına karşı korunmanın (et-takva) bir aracıdır. Kısaca kurban, insan ve evrenindeki tüm varlıkların yenilendiği, manevi varoluşsal bakımdan korunma altına alındığı bir ‘takva’ yürüyüşüdür. Kur’an’da veciz olarak ifadesini buldu-ğu üzere et, kan, deri vd. gibi maddi un-

surların söz konusu olduğu kurban ibadetinde, işte bu ‘takva’ jestidir ancak Allah’a ulaşan! Bu yolla da diyebiliriz ki kâinatın yaratıcısı olan Allah uğruna bahşedilen canlar, hayatla eş kanları ve etlerine mukabil sır ve gizemlerini tam olarak kavrayamadığımız ama bir gayelik (el-Hakk) ve ilim üzere olduğuna kani olduğumuz bu evrenin kıvamını, ayakta durmasını ve dengesini sağlamaktadırlar. Kurban ibadetini, Allah hoşnutluğu ve ebedî dinginlik uğruna bir can bağışlama şeklinde anlamlandırsak da ekseninde gerçekleşen bayram etkinlikleri ile o, tüm canlılar âleminin katıldığı ve simgesel kutsallığına iştirak ettiği total bir şölenin odağında yer alır! Kısaca, salt ruhsal bir terapi, nimetin sahibine karşı periyodik bir şükür jesti olarak değil, fakat insanın dünyası yanında ayrıca tüm kozmik ve eko sistemin de yenilenmesine vasıta ve ortam oluşturan bir bağış ve adayış makamıdır da! Eliade’ın da dediği gibi kurban, ‘Zamanın yenilenmesinin, yani arı ve ilk zamanın başlamasının yeniden bir gerçekleşmesi; evrenin yaratıldığı o ilk ana yeniden bir geri dönüşü’dür. (Mircea Eliade, Dinler Tarihi-ne Giriş, çev. Lale Arslan Özcan, Alfa, İstanbul-2017, s. 373, 374.)

Diyebiliriz ki, ilahi ruhtan bir yansıma olarak ruh-i hayvaniye sahip olan kurbanlar, dini ve inanç sembolizminin büyük merceği altında, cüz’ilik niteliklerini aşarak kurban sunanlara, ‘*Muhit olan ilahi hakikatten*’ yaşamsal katreler sunar. Kurban jesti böylece, varlığımızın bir açılımı halinde, tikellik sınırını aşarak namütenahi büyüklüğün, azametinin, haşyetinin, aşkın kudretinin (el-Kadir), mutlak hayrın ve estetiğinin sahibi (el-Bedî’u), en kâmil ve mükemmil (el-Mutkîn) olanın makamına, her şeyin ötesindeki Zat’a (el-Ahir) bir bi-

tişme, yeniden doğuş halini ifade eder. Kurbanın ‘kanı’ ise etimolojik olarak ruh, can, enerji, yaşam dengesi manasına gelirken diğer yandan etinin yenilmesi ve paylaşılması –ki bu, bereket ve enerjinin paylaşılmasını hatırlatır bize!- sebebiyle biyolojik bakımdan da güç elde edilir; Allah’ın hoşnutluğuna; ilahi ve Aşkın ahlakına vuslat için kuvvet özümseriz! Kurbandan sağlanan kozmik enerji ile de ilahi rıza, bereket ve kuvvet kazanılır! Öyleyse üleşirken kendimize ayırdığımız kurban etlerinin bizim değil bilakis onların ruh ve can boyları yanında ‘*tensel biyoenerjilerine*’ de ihtiyaç duyan ‘başkalarının hakkı’ (îsâr, Altruizm) olarak yüceltildiği ‘Bayram’ ve ‘Kurban’ bayramı telakkisinde bu jest, kurbanlar için de varlık döngüsünü kesintisizliğe kavuşturur, onları daha güçlü olarak varlığı sürdürmenin bir vasıtası haline gelir! Bu hikmete mebni olarak da kurban edilen hayvanın her parçası kutsallık kazanır ve bereket yüklüdür; kurban eti de diğer etlerden daha mübarek ve seçkin hale gelir.

Bayramı Hangi Bakış Açısı Altında Görmeliyiz Öyleyse?

Bayram, merkezinde bizleri yüce gerçekliğin bilincine yakınlaştıran, ilahi rahmet ve lütuf esintilerini dünyamız ufkuna indiren kurban ibadetinin yer aldığı; insanın ve tarihin somut gerçekliği ile birlikte toplumsal tüm kırmıldanışların da manevi, sembolik bir kırılmadan geçerek hakikat zirvelerine gönderimde bulunduğu (signification) maşeri bir katılım ve oluşumdur. Tarih-sel zaman boyutunun da bir kırılma anı ve onarım aralığı olarak nitelenebilecek olan bayram, bizleri, ‘Kutsal dışı ve sonlu zamanın’ dışına taşıyarak, kutsal ve kemale erdiren zaman tüneline yön-

lendirir. Öyle ya, “*Katre eğer deryaya bi-tişmezse ancak katre/damla olarak kalır; ama deryaya iştirak ettiğinde artık o bir deryadır!*”.

Sonuç olarak insan, tüm düzlemlerde, “Kutsal olmayan zamandan kurtulmak ve kutsal zaman içinde yaşamak istemiştir. [Kurban ibadeti sayesinde] ar-dışık zamanı tek bir ebedî ana dönüş-türerek sonsuzlukta ‘*insan biçiminde*’, ‘*tarihiyle*’ birlikte yaşama, bütün olarak zamanı yenileme isteği ve ümidi vardır. (Eliade, a.g.e., s. 433.) İşte gölgesi üzerimize ağan, bizi maverâî rayihaları, ziya dolu atmosferiyle bürümekte olan kurban bayramı biyolojik manevi yenilenmenin ve doğuşun, varlığa karşı deruni ve coşkulu bir kıyamın, bütün kozmos ile bir ülfet ve empatinin tahakkuk ettiği bilinciyle donanmamız gereken ebedî zaman köprüsüdür.

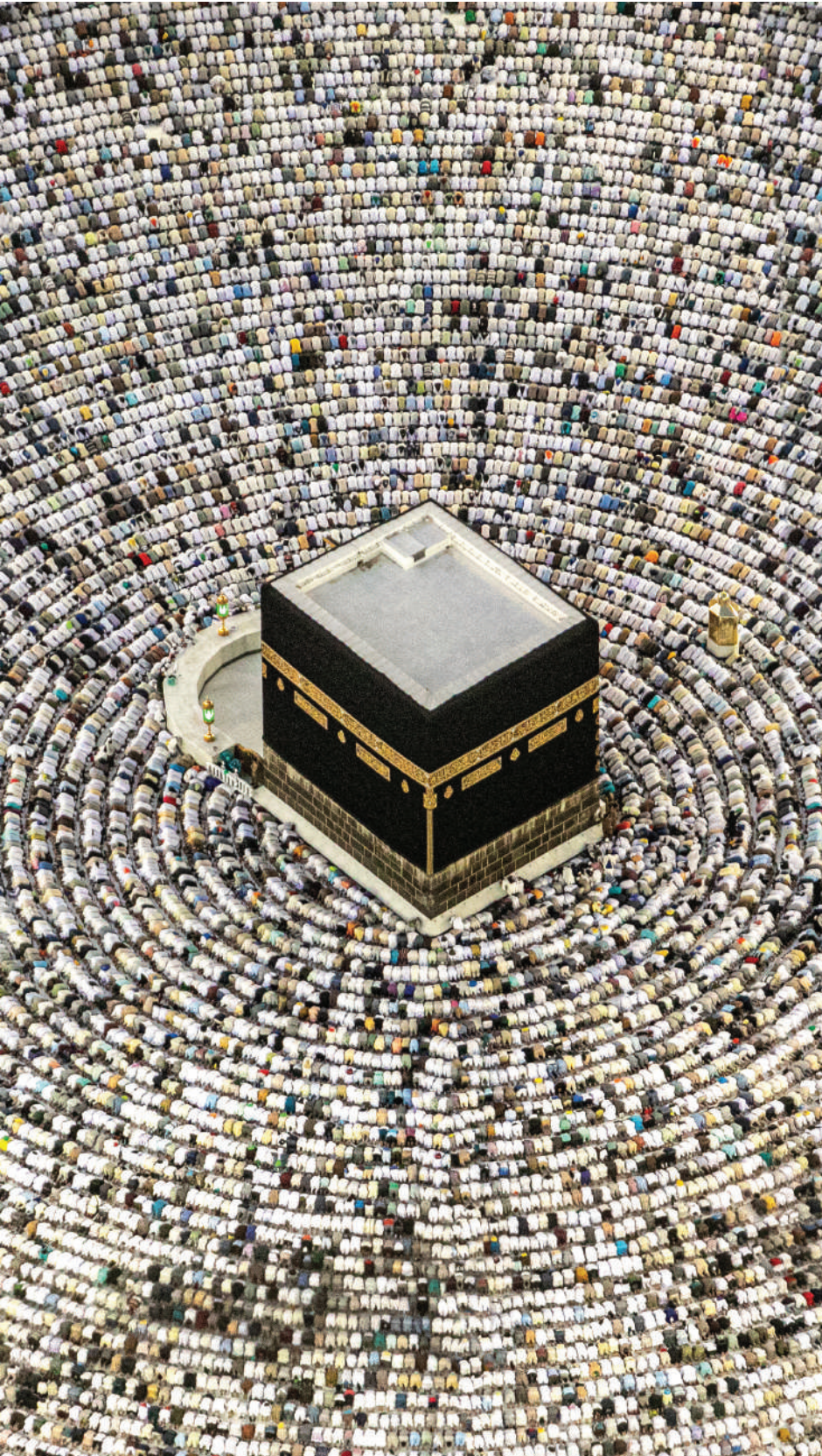
Bilge şair Sezai Karakoç’un ifadesiyle bitirirsek: “*Kurban bir semboldür. Aslında [ey insan!] her gün senin için nice varlık kurban olmaktadır. Ama sen de bunun dışında değilsin. Öyleyse neye adandığını araştır ve bil! demektir kurban. Kurban, ölümden yapılmış böylesi-ne canlı bir konuşmadır.*”

HACCI YAŞAMAK

Doç. Dr. Fatih KURT

“Hac, İsmail’in teslimiyetiyle buluşturur. Onun gibi teslim olmanın, ihlasın bir gereği olduğunu hatırlatır. Sırf Cenab-ı Allah istedi diye candan vazgeçebilmeyi; Allah için ufacık şeyleri bile feda etmekte, terk etmekte zorlanan nefislere “İsmail” olmayı talim ettirir.”

İki yıl süren salgın süreci sonrasında dünyanın farklı bölgelerinden gelen hacı adayları bu sene haccetmek üzere Mekke ve Medine’de bulunuyor. Biz de büyük bir hasretle ülkemizden gelen yaklaşık 37 bin hacı adayı ile beraber Mekke’deyiz.

Hac, menasikinde ihram, tavaf, sa’y, tıraş ve vakfe gibi içerisinde derin anlam ve hikmetler barındıran fiilleri cem eden bir ibadet olduğu gibi aynı zamanda bir iz arama ve şahit olma yolculuğudur.

Bu yolculuk insanı; fiziken Beyt’e manen ise Beyt’in sahibine yakınlığı gibi tarihe, tarihte yaşanmış olaylara götürerek onların izleriyle, o hadiseleri yaşayan peygamberlerin hatıraları ve verdiği mücadelelerle buluşturan kapsamlı bir yolculuktur.

Kısacası Hac, bizi insanlık tarihinin başlangıcına götürür...

Hz. Âdem ve Hz. Havva ile buluşturur adeta. Onların yeryüzünde birbirlerine kavuştukları mekânda vakfeye durma imkânı sağlar. Böylelikle bu mukaddes topraklar, insanın cennette kaybettiğini dünyada bulduğu mekân olarak önümüze çıkar.

Hac, yeryüzünde yapılan ilk tövbenin kabul edildiği yerde tövbelerimizin kabul edileceği müjdesini verir bize...

Hac, Hz. İbrahim ve ailesi ile buluşturur bizi...

Kâbe’yi her seyrettiğimizde Hz. İbrahim ile Hz. İsmail’in hazırladıkları harçla yükselen duvarları seyrederiz.

Hac, kendisini ve küçük yavrusunu Mekke’de bırakıp giden İbrahim’in arkasından, “Bizi burada kime bırakıp gidiyorsun İbrahim?” diye soran ve “Allah’a bırakıyorum.” cevabı üzerine büyük bir teslimiyet gösteren Hacer ile buluşturur bizi... (Taberi, Camiu’l-Be-

yan, 17/19.) Bir annenin evladı için atan yüreğini, yürek sızısını hissettirir bize. Evladının susuzluğunu gidermek için sağa sola koşan, su bulmak için dua eden bir annenin gözyaşlarıyla buluşturur hacıları... (Sa’lebi, el-Keşf ve’l-Beyan, 15/401.)

Tavafta, sa’y’da evlatları için gözyaşı dökten annelere baktığımızda onların da “Hacerleştiğini” görürüz...

Hac, İbrahim gibi Allah için her şeyi verebilmenin, her şeyden vazgeçebilmenin hazzını yaşatır Müslümanlara. Bu mübarek topraklar bir tefekkür yurdudur aynı zamanda. Gerektiğinde en sevdiklerimizi kurban edebilecek bir teslimiyetin iman gereği olduğunu öğretir; Allah için neleri kurban edebileceğimizi, nelerden vazgeçebileceğimizi düşündürür.

Hac, İsmail’in teslimiyetiyle buluşturur. Onun gibi teslim olmanın, ihlasın bir gereği olduğunu hatırlatır. Sırf Cenab-ı Allah istedi diye candan vazgeçebilmeyi; Allah için ufacık şeyleri bile feda etmekte, terk etmekte zorlanan nefislere “İsmail” olmayı talim ettirir.

Hac, Peygamberimiz (s.a.s.) ile buluşturur bizi; onun hatıralarına götürür, onun doğmuş olduğu mekânlarda adım atmanın mutluluğunu yaşatır bize...

Namaz kılarken üzerine hayvan işkembesi dökülen yerde (İbn Kesir, Bidaye, 1/468.) ne acılar çektiğini hissetmemiye vesile olur...

Şib-i Ebu Talip’ten Kâbe’ye doğru adım attığımızda, Peygamberimiz (s.a.s.) ve arkadaşlarının çekmiş olduğu sıkıntıları derinden hissederiz. Amcasını kaybetmesi üzerine müşriklerin baskı ve zulümleri arttığında Kâbe’nin duvarına yaslanıp gözyaşı dökten, Mültezem’e göğsünü yaslayıp dua eden Peygamberimizin (s.a.s.) hatırasıyla buluşuruz... (Ebu Davud, Menasik, 55.) Hac, bir seferinde orada gözyaşı dökten arkada-

şı Hz. Ömer'i (r.a.) gördüğünde, "Ağla Ey Ömer! Gözyaşlarının döküleceği en güzel yerdesin." buyurarak (İbn Mace, Menasik, 27.) gözyaşı dökmeyi tavsiye ettiği yerde bulunmanın, gözyaşlarımızla günahlarımızdan arınmanın safliğini yaşıtır bize...

Hacerü'l-Esved'e her baktığımızda, her şavtın başında onu istilâm ettiğimizde, Mekkeli müşriklerin Peygamberimizin (s.a.s.) hakemliğine başvurduğu ve onu "el-Emin" olarak adlandırdığı (İbn Hanbel, Müsned, III, 425.) günlere doğru bir sefere çıkarır bizi... Ve bugün birbirine güvenmeyen Müslümanların hâlini görüp Peygamberimizin (s.a.s.) örnekliğinden ne kadar uzaklaştığımızla yüzleştirir bizi...

Hac, bizi vahyin insanlığa geldiği Hira ile buluşturur...

Hicret yolculuğunda Peygamberimizi (s.a.s.) ve arkadaşını koruyan Sevr'in iki kayası ile buluşturur...

Anlam derinliğiyle düşüncelerimizi tazeleyen, yeni bir güç ile bizi geleceğe taşıyan peygamber anılarıyla buluşturur...

Yola çıkarken getirdiğimiz telbiye ile niyetimizi ortaya koyar, biatımızı taze ederiz âdeta. Bugüne kadar yalana meyleden dilimizi gûnahtan uzak tutmaya söz veririz.

Kâbe'ye vardığımızda yapmış olduğumuz tavafla kalbimizi günahlardan, kötü duygulardan arındırır, temizleriz.

Tavafin ardından içtiğimiz zemzemle, günahla kirlenen bedenimizi yıkayıp arındırırız.

Kâbe'yi gören gözümüzün artık gûnahla bakmayacağına söz vererek döneriz hacdan...

Hac, insanların en fazla affedildiği, duaların kabul edildiği Arefe gününde Arafat'ta marifete erdirir bizi...

Müzdelif'e'de, Meş'ar-i Haram'da şuurumuzu, bilincimizi tazelememize vesile olur...

Akabe biatlarının yapıldığı Mina'da kendi biatımızı, teslimiyetimizi, temennilerimizi, arzu ve isteklerimizi sorgulama fırsatı buluruz.

Rabbimize olan bağlılığımızı ve teslimiyetimizi gözden geçiririz.

Şeytana taş atarken günahlarımızı bırakırız.

Kurban keserken âdeta nefsimizi boğazlarız.

Hac, anlam derinliği olan bütün bu eylemleri yaptığımız yolculuğun adı; özlemimizi çektiğimiz, hasretiyle yandığımız Peygamberimize (s.a.s.) kavuşmanın miladıdır...

Hac, onun kabrini ziyaret etmenin, onun mescidinde namaz kılmanın, dünyada iken cennet kokusunu tatmanın adıdır...

Seyyidü's-Şüheda Hz. Hamza'ya kavuşmanın; Uhud'da Uhud şehitlerini ziyaret ederken peygamber sözünden çıkmanın ne anlama geldiğini acıyla hissetmenin adıdır...

Hendek'te, açlıktan karnına taş bağlayan bir peygamberin ümmeti olduğunu hatırlayarak içerisinde bulunduğumuz nimetlere hamdetmenin ve açlıktan ölen kardeşlerimizin acısını yaşamamanın adıdır Hac...

Medine sokaklarında Peygamberimizin (s.a.s.) hatırası ile buluşmanın, onun yürüdüğü toprakta yürümenin, onun soluduğu havayı solumanın, vahyin geldiği mekânlarda vahiyle kuşanmanın adıdır Hac...

Mükâfatı cennet olan, kişiyi annesinden doğduğu günkü gibi tertemiz hâle döndüren (Müslim, Hac, 438.) bir ibadetin anlam derinliğini ve büyüklüğünü hissederek haccetmeye çalışıyoruz. Ülkemize ve tüm İslam âlemine bolca dua ettiğimiz hac ibadetinden, bütün hacılarımızın haccın manevi kazanımlarını elde ederek dönmesini Cenab-ı Allah'tan niyaz ediyoruz.

Bu vesileyle tüm İslam âleminin Kurban Bayramı'nı şehirlerin anası Mekke'den tebrik ediyorum.

Hac, Arafat'ta marifete erdirir bizi...

Rasim ÖZDENÖREN:

“Allah’a ulaşacak olan kurbanın protein değeri değildir; Allah’a ulaşacak olan, onun Hz. İsmail’in can pahasına denk düşen değeridir.”

SÖYLEŞİ Meryem BALTACI

Zaman hızla akıp gidiyor. Dün ile bugün, geçmiş ile şimdi arasındaki değişim baş döndürüyor. “Nerde o eski bayramlar!” sözünü çokça işitir olduk. Çocukluğunuzun bayramlarından aklınızda kalanları bizimle paylaşır mısınız?

Biz bayramlarımızı da çocukluğumuzu da aslında dolu dolu yaşadık. Evimiz bahçeliydi, bahçemizde bir sıra güllerimiz, dut, erik, kayısı ağaçlarımız vardı. Mahallenin çocukları ile bizim evin bahçesinde toplanır oynardık. Bayramlarda en çok hoşumuza giden de tabii el öptükten sonra harçlık almaktı. Bize harçlığı bol verenler olurdu. Onların elini öpmeye çok heveslenirdik. Genişçe bir aile çevremiz vardı. Aslında diğer günlerde de birbirimizi görmekten mahrum olmamamıza rağmen bayramda bu ziyaretler bir ritüel hâlinde yerine getirilirdi. Misafirler beklenirdi. Bunlar güzel günlerdi.

“Bayramlık” diye bir sözcük var dilimizde. Ve giysiler, çocuklara alınan bayram giysileri... İmkânı olanlar, gücü yettiğinde çocuklarına bayramlık alır; o bayramlıklar özenle bayram sabahına dek muhafaza edilir, bayram sabahı bir düğüne hazırlanır gibi hazırlanırdı çocuklar. Bayramlıklarınızdan bahseder misiniz?

Yeni bir gün... Yeni bir başlangıç... Yalnızca çocuklar için değil, yetişkinler için de yeni bir gün... Çocukların bayramı saflığın, arılığın, sevincin günü... Yetişkinlerinki ise olgunluğun, barışın, bağışlamanın, huzurun ve sükûnun günü... Meserret günü... Bayram demek ki hem çocuklar için hem yetişkinler için anlam taşıyor.

Bize her bayram yeni ayakkabılar, kıyafetler alınırdı. Babam memur olduğu için durumu uygundu. Bayram için alınan ayakkabıları yastığımızın altında saklardık. Bayram demek çocuk için biraz da yeni elbise, ayakkabı, çorap demektir. Beş yaşlarındaydım, ilk defa o bayram bize takım elbise alındı. Kısa pantolon ve ceketti, rengi de lacivertti. (Gülerek) Adım atma şeklim değişmişti. Sıcak bir bayram günü olmasına rağmen o ceketim üzerimden bir türlü çıkarmak istememiştım, çünkü bayramlıktı o.

Dilimize “bayram havası estir” gibi bir deyiş kazandıran, “bayram” denince aklımızda neşeli görüntülerin, sevinçli hâllerin gelmesini sağlayan bu zamanları daima heyecanla, vuslata ermeyi bekler gibi bekliyoruz. Bizler, toplumumuz ve Müslümanlar için bayram vaktini nasıl tanımlarsınız?

Müslümanın bayramı insanların birbiriyle barıştığı, birbirini bağışladığı, birbirinin gönlünü aldığı, uzak düşenlerin yakınlaştığı, üzgün olanların gönlüne ferahlık melteminin estirildiği günün adıdır. Bizim bayramımız dostlukların pekiştiği, pekiştirildiği, dargınların barıştığı, öteki günlerde görüşme fırsatı bulamayanların birbirlerinin ziyaretini sağlayan huzur ve sükur günleridir... Bayram denilen şey belki de böyle bir kesittir: gönüllerin tuhaf bir yumuşaklığa, barışa, affa, merhamete evrildiği, ellere ve yanaklara kurumuş dudakların temasının sağlandığı demler... Müslümanın bayramı aynı zamanda kaçınılmazcasına insanın gönlüne hüznün usaresinin yayıldığı günlerdir de... Bayram günleri, kendimizle hesaplaştığımız, kendimizi irdelediğimiz, nefis muhasebesine müracaat ettiğimiz günler cümlesindendir...

Esenlik günü... Sükûn, sükur, huzur günü... Fakat asla miskinlik ve uyuşukluk günü değil. Barış ve barışma günü... Barış ve bağış günü... Fakat aşla kin ve nefret günü değil. Kendini nasılsa öyle kabul etmenin günü... Öyle yaratılmış olmaktan doğan şükürün eda günü... Fıtratının bedelini, öyle yaratılmış olmaktan doğan minnetin ve lütfun şükürünü eda etmek için var edilmiş fırsatın değerlendirilme günü... Yaratılmış olma bilincinin idrak edildiği gün: bu bilinçle kutlanması gerekir. Müslümanın bayramı şayet barışın ve bağışın, huzurun ve sükûnun ve son tahlilde özeleştirinin ve öz irdelemenin anlamını taşıyorsa en kanlı kavgaların cereyan ettiği günlerde bile insana bir soluk alma ve kendini dinleme fırsatının ilahi bir lütfu olarak değerlendirilmesi gerekir.

Kurban Bayramı’nı yaşıyoruz, bu bayramda Rabbimize yakınlaşmak için kurban kesiyoruz. Kurban kesmek Müslümanların namaz, oruç gibi ibadetlerinden farklı olarak sosyal yönü olan bir ibadet. Toplumsal yardımlaşma ve dayanışmanın sağlanmasında yüzyıllardır önemli rol oynuyor. Peki, kurban ibadetinin insan üzerindeki etkisi nedir? Kurban kesmenin kişi üzerindeki etkileri için ne söylemek istersiniz?

Kurban, Allah uğruna yapılan bir feragatin remzidir. Amaç ete ulaşmak, et yemek değildir. O sonuçtur. Eğer amaç et yemek olaydı onca meşakate lüzum kalmazdı, mesele kasapta halledilirdi. Maksat et tedarikinden ibaret olaydı hayvanın kulağının boynuzunun arızasına bakılmaz, herhangi bir sakatlığı dikkate alınmaz; hayvan kesilerek maksada erişilirdi. Oysa kurbanlık hayvanda dişleri dâhil hiçbir vücut noksanlığının bulunmaması ve tam sağlıklı ve belli bir yaşı doldurmuş olması şarttır.

Kurban, gerçekte bir simgedir. Biz, Kur’an’ın beyanıyla biliyoruz ki kurbanın eti de kanı da Allah’a ulaşmayacaktır. Aynen öteki ibadetlerin tümünde olduğu gibi... Bütün öteki ibadetlerde yerine getirilen ritüellerin nasıl ki Allah’a faydası olmayıp o ibadetlerin faydası onu eda eden kişiye racidir; kurban ibadetinin faydası da bu ibadeti yerine getiren kişiye döner. Ve son tahlilde, öteki bütün ibadetlerde olduğu gibi kurbanda da bu ibadetin yerine getirilmesinin nimetlerini, son tahlilde tüm toplum paylaşır. Kurban kesimiyle hem bütün bireyler tek tek hem tümüyle toplum, onun getirdiği huzuru, refahı, nimeti paylaşır. Onun, sembol olarak taşıdığı değer yaşantımızda bir gerçekliğe ve anlama tekabül etmeyeydi binlerce yıllık bir geçmişin böyle bir ritüeli beslemeye devam etmesinin izahını bulabilmemiz mümkün olmazdı. İnsanoğlu, hiçbir abesi, bunca yıl bir sahte gerçekliğin arkasına gizlemeyi başaramazdı. Bu sembol, insan indinde en yüce değer olan ve hayat pahasına tekabül eden ve ona özdeş tutulan kan üzerinde tecelli eder.

Asıl maksadın, Allah’ın rızasını istihsal etme sadedinde hayvan kurban etmekle, insanın fıtratında meknuz bulunan kan dökücü (Bakara, 2/30.) mizacının uygun yollarla ve en çok fayda elde edecek biçimde yatışmasını sağlamak olduğu anlaşılmaktadır. Bu neticeye ulaşıldığını, kurban kesen milletlerin davranış biçimiyle, kurban kesmeyen milletlerin davranış biçimleri arasında oluşmuş bulunan farktan görmek de mümkündür. Dr. Ali Murat Daryal’ın belirttiği gibi kurban kesen milletler munis, şefkatli, merhametli olurlarken ve onların bu hâlleri hem günlük yaşantılarında hem sporlarında hem savaş halinde ortaya çıkarken; kurban kesmeyen milletlerin mizacı kan/ateş/ölüm üçgeniyle ihata edilmiş bulunmaktadır.

Senin İsmail'in her kimse veya her neyse onu kurban etmeye niyetlenmelisin...

Hız. İbrahim'e oğlu Hız. İsmail'i kurban etmesi emrinin verilmesi, Hız. İbrahim'in ve oğlunun sergilediği teslimiyet ve nihayetinde Allah katından bir mucize ile bir kurbanlığın kendilerine verilmesinde hangi hikmetler bulunmaktadır? Bu olanlardan Müslümanlar neler çıkarmalıdır?

Hız. İbrahim'e sevgili oğlunu Allah'a kurban etmesi yolunda vaadini hatırlatıcı vahiy geldiğinde, onun epeyce yaşı olduğunu biliyoruz. Ahir ömründe sahip olduğu bu oğul onun için hayatın meyvesi, neşesi, varlığının anlamı, her şeyiydi; çünkü o, İbrahim'in İsmail'i idi. Önünde iki seçenek vardı: Ya kalbinin ıstırabına boyun eğecek, kendisi için her şey demek olan oğlunu kurban etmekten vazgeçip onu kurtaracak ya da Allah'a verdiği sözü yerine getirecek, onu kurban edecekti. Bu, çetin bir imtihandı ve ancak nebevi bir imanla böyle bir imtihanın üstesinden gelinebilirdi. Ve Hız. İbrahim, tarihin tanıdığı en trajik imtihanla karşı karşıya bırakılmıştı: İkisinden de vazgeçmesi söz konusu olmayan iki sevgili; bir yanda Cenab-ı Allah'ın insanlara bahşettiği şefkat duygusuyla oğluna yönelen evlat sevgisi, öbür yanda iman ve itaat duygusuyla yöneldiği Allah sevgisi. O, oğlunu Allah'a kurban etmeye karar verdiği anda, bu trajik an, bu trajik karar gerçekleşmişti ve Allah bu kararından dolayı oğlunu ona bağışlamıştı. Ama önemli olan onun oğlunu kurban etme hususunda kararını vermiş olmasıydı ve Allah elbette mahlûkundan daha şefkatliydi ve bağışlaması bol olandı. Allah, İbrahim'e oğlunu bağışlamıştı, çünkü İbrahim imtihanı kazanmıştı.

Hız. İbrahim, yaşlılık döneminde bağışlanan ve indinde en sevgililerinden olan oğlunu Allah'a verdiği söz üzerine kurban etmeye teşebbüs etmişti. Çünkü o, Rabbine bu istikamette bir vaatte bulunmuştu. Ferağ edilen değer sıradan bir mülk değildi. Kişinin kendi canından üstün tuttuğu bir değer ferağ edilmekteydi. Bu bağlamda ferağ etmek feda etmekten daha fazla bir şeydir. Üstelik bu edim, gözü arkada kalmayacak biçimde gerçekleştirilecekti. Geriye dönüşü, pişmanlığı, keşkesi olmayan bir feragat söz konusuydu. İçi acısı da "Keşke yapmayaydım." demek akıldan geçirilmeyecek, içi acıyacak fakat "Görevimi yaptım." diyecekti. Dikkat buyurun lütfen, bütün bu söylem rıyasız olarak gerçekleştirilmekteydi. İhlasla, hasbi olarak... Tüm kınayıcıların kınamasından çekinmeyerek, kaçınmayarak icra edilen bir edim... Bu yüzdendir ki Ali Şeriatî, kurbanı sıradan bir hayvanı kesme olayıyla bir tutmuyor. Senin İsmail'in her kimse veya her neyse onu kurban etmeye niyetlenmelisin, diyor. Kurban dolayımında dökülen kanın, maneviyatta, İsmail'in pahasına denk düşen bir değer taşıdığını iyi kavramak gerekiyor. Allah'a ulaşacak olan kurbanın protein değeri değildir; Allah'a ulaşacak olan, onun Hız. İsmail'in can pahasına denk düşen değeridir.

BAYRAMLARIN BAYRAMI

Ali Haydar HAKSAL

“Bayramlarımız hüzündür, sevinçtir, aşktır, bağlanıştır, tutkudur, yenileniştir ve varoluştur. İnsan olma bilincinin yeniden varoluşu.”

Hayatın anlamı hayatın içinde.

Zamanın hızlı akışı ve devri kendi doğasında. Hakikat bilinci, insanı hayata karşı daha çok duyarlı kılıyor. Varlık bilinci. Hayatı bilinçlendirme bireysel olabileceği toplumsal yanı daha bir önem kazanıyor. Bu hızlı akıştaki durakların, soluklanmaların, değişimlerin, dönüşümlerin olacağı anlara hep bir gereksinim vardır.

Medeniyetimizin temel özelliği, insanı ve insanın doğası gereği olması. İnsan olma bilincine erme, o ruhu yaşama duygu ve bilinci. Sıradanlıktan doğallığa ve manevi bir coşkuya dönüşmesini sağlama. Âdeta bir aşkın yeniden ve yeniden yaşanması. İnsanın kendi farkına varışı ve farkında oluşu.

Din merkezli medeniyetlerin kendine özgü bakış ve tutkuları olur. Kimi zaman bunlar artık kanıksanmaya dönüşen bir Ortodoksluk oluşturur.

İslam medeniyet inanç ve düşüncesi, insanı birçok yönüyle yeniden canlandırır, insana dirim kazandırır. Sıradanlıktan çıkarır hayatı. İnsan yenilenirken hem ruhsal olarak hem de bedenen ve fiziken ivme kazanır. Hayata yeniden başlamış olur.

Bayramlar; bir sevinç midir, bir hüznün müdür, insanın insanı fark edişi midir? Bayramlar; aşk ve sevgi dilinin yeniden şiir gibi hayata dönüşmesi midir? Bayramlar; insanlar arasındaki uçurumları gidenen, yakınlaştıran, bağlaştıran bir farkındalık mıdır?

İnsan ile hayvan, insan ile melekler arasındaki asıl konumlandırış mıdır bayramlar?

Bu sorular öncelikle kendimize ve bu duyguları onaylama anlamına da geliyor.

İslam kültür ve medeniyetindeniz. Medeniyetimizin ruhu, peygamberlerden yansır insanlığa. Her davranış, öğüt ve buyruk ile yaşanmışlıktır insanlık için. Bayramları bayramlaştıran duygunun maneviliği her davranıştan daha değerlidir. Somut gerekçelerde kurban kesmedir, kan akıtmadır, paylaşımır. Bütün bunlar manevi bağların ve sevginin oluşumuna nedendir.

BAYRAM TELAŞEMİZ HIÇ EKSİLMESİN

Ayşe BÖHÜRLER

“Bayram geçirilecek bir dinî gelenek değil, yaşatılması gereken bir ruhtur. Bizi insan ve kul yapan vasıflarımızın en güzellerine bürünmeye mecbur bırakır.”

Bayram benim için Müslüman kimliğimize ruh veren, hayat ve neşe katan zamanlardır. Bizi günlük, rutin telaşlarla ördüğümüz kozamızdan çıkarır; eşe dosta, konuya komşuya, akrabaya, yetime, yoksula duyarlı hale getirir. Her şeyden önemlisi de giderek “insansızlaşan” bir çağda bizi bir diğerrimizle irtibatlı hale getirir. Bu irtibatı da bir ibadet haline getirir.

Hediye hazırlamak, sofralar kurmak, misafir ağırlamak, kurban dağıtmak derken paylaşmayı ritüele dönüştürür. Bayram vesilesiyle kendimiz dışındakilere karşı tüm algımız açılır, kimin neye ihtiyacı var ona kulak kesilir, başkalarına karşı olan sorumluluklarımızı hatırlarız. Ayrıca da hayatın olağan akışı içinde durağanlaşan, azalan yaşam enerjimizi toplum olarak birbirimize bağlanarak şarj ederiz.

O günlerde İslam’ın ilkeleri bir ruh olarak havada asılı kalmaz. Evlerimizde yaşar, herkesi içine katar, katıştırır... Her yaştan her kesimden insanı içine katar, kapsar...

Her yaşta bayramın farklı yönlerini hissederiz. Çocuklukta bayramın keyfi bir başka, ileriki yaşlardaki keyfi ise bambaşkadır. Çocuklukta hizmet edilen sevindirilen, harçlık verilen, hediye alınan olursunuz. Bunun karşılığında vazifeniz el öpmek, evin neşesi olmak, bayramın ruhuna sevinciniz ile ortak olmaktır. Orta yaşlara geldiğinizde ise hizmet eden, hediyeler veren olursunuz. Yaş aldığınızda ise evin en büyüğü olarak bayramın ruhuna katkınız bambaşkadır.

Çocuksuz bayram bayram olamayacağı gibi yaşlısız bayram da bayram olmaz.

Bayramda yaşlıyı ziyaret etmezseniz bir eksiklik hissedersiniz. Bayramın adabı da bunu gerektirir. Gönül alma, hürmet etme ve hizmet etme... Ancak hangi yaşta ve nerede olursanız olun hizmet edileni de hizmet edeni de mutlu eder bayram. Bayramda veren el olmak da alan el olmak da güzeldir.

Bayram geçirilecek bir dinî gelenek değil, yaşatılması gereken bir ruhtur. Bizi insan ve kul yapan vasıflarımızın en güzellerine bürünmeye mecbur bırakır. Nezaket, zarafet, letafetle iletişim, sofrada adabı, temizlik, hürmet, hizmet etmenin zevki, büyük küçük bilmek bayramın ta kendisidir. Bir okuldur bayram bu haliyle de! Hayatın curcunası içinde bize bir es verir. Kötü duyguları dışarıda bırakarak iyiliğe bir parantez açar. Lakin bu ruhu yaşatmak gayret ister, muhabbet ister.

Eski insanlar hizmet etmeyi, hediye vermeyi, ikram yapmayı daha çok severlerdi. Yeni nesiller ise bundan çok hoşnut değiller. “Zahmet” olduğu için değil, o kelimeyi bile kullanmıyorlar. “Ne gerek var ki...” diyorlar. Çok duyuyorum gençlerden “Ne gerek var ki”, “Niye yapalım ki”, “Niye gidelim ki...” Oysa hizmet etmek bayramın gereğidir. Başkasına hizmet etmek insanın kendi ruhuna da çok iyi gelir. Hizmet ederek anlam buluruz. Gençlerin anlam dünyalarında ise bu kavramın pek de yeri yok. Gerçek mekânlarda ev ziyaretleri yapmak, sohbetler, sofralar onlara fuzuli geliyor. Kafelerde buluşmayı bayram ziyaretlerinin yerini tutar zannetseler de maalesef tutmuyor. Çünkü bayram aynı zamanda ev ziyaretleri demektir. Bunun için evlerin günler öncesinden başlayarak temizlenmesi, süslenmesi, ikramlıkların hazırlanması

Resim: Ahmet Enis Gürcan

demek. Bayramlarda çarşıdan alınan ikramlar değil; elden, gönülden yapılan ikramlar daha makbuldür. Bayramlarda “elimiz işler olmalı” ki muhabbetimiz, insanlara verdiğimiz değer daha çok ortaya çıksın.

Bayramda her çalan kapı sevinçtir, coşkudur. Hissettiğiniz yorgunluk ise bayramın hakkını verdiğiniz size hissettirir.

Bayram kutlama gelenekleri İslam dünyasında yöresine göre değişse de özünde hep aynıdır. Hazırlıklar temizlikle başlar, ikramlarla sürer, hürmetle devam eder. Bayramın icabı kendimize de başkalarına da saygı ve hürmettir. Hoşgördür, merhamettir, paylaşmaktır.

Şimdi Z nesli, İ nesli derken bayram kutlamaları gerçek dünyadan sanal dünyaya kaymış görünüyor. Teknoloji, bayramın ruhunu yaşatamıyor... Elektronik mesajlar, videolar irtibatı sağlıyor ama ruhu geçiremiyor. İletişim teknolojileri bizi birebir, rûberû sosyalleşme tecrübesinden yoksun bırakıyor. Her şeyden önemlisi camdan cama mesaj gidiyor ama muhabbet gitmiyor... Hiç yoktan iyidir diyerek avunuyoruz sadece.

Somut anlamda sosyalleşmeye giderek daha az vakit ayıran gençler (Jean M. Twenge'nin ifadesi ile “İnternet Nesli”), bir anlamda onları sanal bağımlılıklarıyla koparttığı için bayramı çok da sevmiyorlar. Oysa bayram bizi hayata bağlar. Gerçek “connecting...” oradadır. Doğum ve ölüm döngüsü içinde her yaşın buluşması, hatırlanması, sevilmesidir bayram...

Bayramlarda en çok, tekrar tekrar anlatılan aile öykülerini severim. Hafızamız tazelenir, çocukluk anıları, hatıralar, güzel günler paylaşılır. Binlerce

kez dinlenen hikâyeler yeniden anlatılır. Aile hikâyeleri gelecek nesillere aktarılır. Bayramlardan kopmak aile hikâyemizden kopmaktır aslında. Köksüzleşmek demektir bir manada. Diğer taraftan bayram neşesi bulaşıcıdır, bayramda neşeli olmak da bir gelenektir.

Bayramların en sevdiğim ikramları Kayseri mutfağında pişer tabii ki. Gül şeklinde yapılan baklavalar, kete, tahinliler, tandır börekleri, sarmaları eksik olmayan Kayseri'nin bayram sofralarının üzerine yoktur.

Kurban Bayramı ise bizi başka bir yolculuğa sürükler. Kurbanlık almaktan dağıtmaya her safhası derin anlamlar içerir. O kurbanda hissesi olanlar, ailemiz, komşularımız, akrabalarımız, ihtiyaç sahipleri derken hayatımızdaki insanları da tek tek hatırlar, onlar üzerine düşünürüz.

Geçmiş bayram nostaljisi yapmayı hiç sevmem. Ah eski bayramlar demeyi de... Çünkü nostalji gerçekten kaçmak demek. Ben gerçeği göğüslemek gerektiği kanaatindeyim. Bayram zamanı değişir ama ruhu yok olmaz. İnsanın da öyle!

Bayram fitratımızın icabıdır ve yok olması da mümkün değildir.

Bayramda veren el olmanın da alan el olmanın da keyfi bambaşkadır.

Bayram kalbimizi yumuşatır, hayatımıza incelik katar. İslam'ın, İslami yaşam kültürünün merkezine nezaket ve zarafeti koyar. Bize düşen bu duyguları yaşatmak, yeni nesillere İslam'ın bu en güzel günlerine dair güzel hatıralar bırakmaktır.

Bayramlarınız kutlu ve mübarek olsun!

Bayram fitratımızın icabıdır...

BAYRAM IŞIKTIR

Fatma BAYRAM

“Bayramları ne toplumdan kaçma vesilesi ne de sıradan bir eğlence gibi algılamalı; aile sağlığı için büyük önem arz eden aileye özel ritüellerin üretilmesi ve korunması için bir vesile saymalıyız. Bayramın ışığını ruhlarımıza ve evlerimize taşımanın başka yolu yoktur.”

Karanlık evleri bilir misiniz? Aydınlatmanın yetersizliğinden değil, neşenin ışığı söndüğü için karanlık olan evler. İçinden cıvıltılar yükselmeyen, duvarları asık yüzlü evler. O evlerde kasvet günahsız çocukların bile yanaklarını soldurmuş, içlerini buruşturmuştur. Tecrübeli bir ilkökul öğretmeni, okula yeni başlayan çocukların evlerini bir kez dahi görmemiş olsanız nasıl bir ortamda yaşadıklarını bir haftaya kalmaz anlarsınız, demişti. Işığını kaybetmiş evlerde büyüyen çocukları da masum yüzlerine oturan hüzünden veya dışarıda bulamadıkları neşeyi içlerinden üretmeyi görev bilmelerinden ötürü olur olmaz yerde gereksizce sergiledikleri taşkın hallerinden tanırırsınız.

Tolstoy’un eşsiz cümlesinde olduğu gibi bu evlerdeki hüznün, hiçbirini diğerine benzemeyen çeşit çeşit nedenleri vardır. Çoğu kez haklı nedenlerdir bunlar. Büyüklerin hikâyelerini dinlerseniz hakikaten kayıplar, yokluklar, çile, eziyet ve ıstırapla dolu hayatları olduğunu görürsünüz. Onların mutsuzluğu, karnı tok sırtı pek insanların hüznün para ettiği yerlerde ıkına sıkına ürettikleri bir melankoli değildir. Gerçektir.

Bu evlerden bazılarında vakitsiz gelen bir ölümün arkasında bıraktığı soğukluk yıllar yılı odalarda gezinir. Müzik açılmaz, sesli gülünmez, gelenle gidenle sürekli tazelenen bir acı yudum yudum içilir. Yaşayanlar yaşadıklarından utanır adeta. Ölünün yaşatları ile karşılaşılmasına bakılır. Uzatılmış matem kalanların üzerine de ölü toprağı serper. Bir yetişkinin bile nefes almakta zorlanıp ilk fırsatta kendini dışarı attığı bu odalarda büyüyen çocuklar hep kısık sesle konuşur. O da mecbur kalırsa. İçinden kontrolsüz bir neşe taşıverecek olsa ayıp etmiş gibi utanır, toparlanır. Böyle bir evde büyüyen çocuk, misafiri de bayramı da çok sever. Bunu nereden biliyorsun, diye sormayın. Buraya kadar okuduysanız böyle bir evde büyüdüğümü anlamışsınızdır. O çocuklar için bayram demek misafir demek; misafir de sıkıntının dağılması, asık

yüzlerin zoraki de olsa gülümsemesi, gülen seslerin azıcık yükselmesine hoşgörüyle bakılması, hâsılı gelenlerin eve bir parça neşe taşıması demektir. Bayram, tüm kırıklıkları onarmak için daha kendisi gelmeden “bayram hazırlığı” adındaki öncü kuvvetini yanında bir parça neşeyle gönderir. Bu birkaç günlük sevinç birbirlerine dayanmak için birkaç ay yetecek iyimserlik bırakır kalplerine. Çünkü insanın sayılı da olsa güzel hatıraları varsa hayata daha kolay katlanır. Bazen beş dakikalık sevinç tüm günü huzurla geçirmemize yeter.

Bir arkadaşımın bazı evlerde bayramda dahi coşkuya yer olmadığını öğrendiğimde dehşete düştüm. Çocukların hiçbir dahli olmayan olaylar yüzünden ellerinden bayram sevincinin alınması nasıl bir şeydir, hayal edemedim. Kendi kaybı ve yası ile başa çıkamayan yetişkinleri bir parça da olsa mutlu etme görevinin o minik yüreklerle düşmesi ve bunun için çırpınıp durmaları, onların kelebek kanatları için ne ağır bir yükür. Bu nedenle dinimizde ölüleri hayırla yâd ederek vefa göstermek teşvik edilse de arkalarından karalar bağlayıp yas tutmak, hayata küsüp dünyevi zevklerden uzaklaşmak uygun görülmemiş ve Hz. Peygamber (s.a.s.) “Allah’a ve ahiret gününe iman eden bir kadının ölü için üç geceden fazla yas tutması helal olmaz.” buyurmuştur. (Buhari, Cenaiz, 30.)

Huzurlu bir evde büyümek, özellikle dinî günlere ait güzel hatıralar biriktirmek, oyun oynamak, neşelenmek bir çocuk için beslenme ve barınma kadar esaslı bir ihtiyaçtır. Mutlu çocuklar ancak mutlu ebeveynler tarafından yetiştirilebilir. Hadiste, yası uzatmama konusunda bilhassa kadının ismi geçmesi de anlamlıdır. Zira kadının yüzü evin ışığıdır. Kayıplar konusunda kalbi daha rikkatli olan kadınların ışığını söndüren uzamış yas tüm evi karanlığa boğar. İşte bayramlar asıl bu evler için bir hayat suyudur. Bayramda dahi neşelenilmeyen ev hayatiniyetini kaybeder. Peygamberimizin (s.a.s.) kadınları

bayram namazına katılma konusunda teşvik etmesi de bu açıdan ziyadesiyle anlamlıdır. O, bayramlık elbisesi olmayan hanımların bile bir arkadaşından ödünç elbise alarak bayram namazına gelmelerini söylemiş (Ebu Davud, Salat, 238, 241.), genç yaşlı, evli bekâr bütün hanımların bayram günü musallaya çıkmasını, hatta adetli olanların da gelerek namaz kılmaksızın bir kenarda durmalarını ve duaya iştirak etmelerini istemiştir. (Buhari, Salat, 2.)

Bayram kelimesinin Farsça ve Arapça kökenleri sevinç ve eğlenceyle toplanıp bir araya gelme anlamlarını taşır. Efendimizin (s.a.s.) tatbikatı da bayramın bu iki yönünü destekler. Zihinlerimizde dindarlığın şenliksiz bir yaşam biçimiyle bütünleşmesi, geleneklerinden kopan ve yerine de kendine özgü bir yenilik koyamadan uçlara savrulan kimliksizliğimizin bir sonucudur. Oysa Hz. Peygamber (s.a.s.), bayramların kalabalıkla ve büyük bir coşku içinde kutlanmasını arzu etmiş (Darimi, Salat, 223; Buhari İdeyn, 12, 15, 20, 21; Müslim, Salatü'l-İdeyn, 11, 12, 22.) hatta bu arada silahlarla yapılan folklorik gösterileri teşvik etmiş ve Mescid-i Nebevi'nin toprak zemini üzerinde bir grup Habeş'in oynadığı mızrak-kalkan oyunlarını eşi Hz. Aişe ile birlikte seyretmiştir. (Buhari, İdeyn, 2; Müslim, Salatü'l-İdeyn, 22; Nesai, Salatü'l-İdeyn, 34, 35.) Asr-ı Saadet'ten günümüze kadar İslam dünyasının en ücra köylerinden büyük kentlerine, saraylardan kulübelere kadar her yerde bayram coşkusu çeşitli geleneklerle kutlanmış ve bunlar kültür tarihimizin kaynaklarında tafsilatlı bir şekilde yer almıştır. Mesela bu kayıtlardan birine göre Bağdat'ta H.380 (990-91) yılında yapılan bir bayram kutlamasında uzunluğu yaklaşık 150 metreye varan sofralarda tatlılar sunulmuştur.

Ramazan Bayramı'nı fitr sadakasıyla, Kurban Bayramını da kurban ibadetiyle birleştiren dinimiz, neşe ve mutluluğun paylaşmakla ilgisini, eğlenmenin bencilce tüketmek ve ahlaksızca sınır tanımayan hazlara düşmek olmadığını vurgulamış ve eğlenmenin edebini medeniyet tarihini dolduran örnekleriyle ortaya koymuştur. Bu noktada referanslarımızın hep tarihten olması bizi yanıltmamalı; halen İslam coğrafyasında sürdürülen bayram geleneklerinden ilham alarak en azından kendi aile geleneğimizi inşa etmeliyiz. Bayramları ne toplumdan kaçma vesilesi ne de sıradan bir eğlence gibi algılamalı; aile sağlığı için büyük önem arz eden aileye özel ritüellerin üretilmesi ve korunması için bir vesile saymalıyız. Bayramın ışığını ruhlarımıza ve evlerimize taşımanın başka yolu yoktur.

Şükriye TUTKUN:

“Bayramın rengi benim için yeşil, kokusu gül kokusu, tadı ise baldan tatlı.”

SÖYLEŞİ Ayşe KIZILAY

Bayramın kokusu, tadı, rengi desek ne cevap verirsiniz?

Bayramın rengi benim için yeşil, kokusu gül kokusu, tadı ise baldan tatlı. Müslüman âlemi için bayramların önemi tartışılmaz. Benim için de öyle. Özellikle pandemiden sonra bayramların kıymetini daha iyi anladık diye düşünüyorum.

Bayramı bir şarkı/türkü ile anlatacak olsaydınız bu hangi şarkı/türkü olurdu? Neden?

Bayramlar çok önemli, çok kıymetli hepimiz için demiştik ama bir taraftan da benim için kurban bayramları çok hüzünlü geçer. Zira 1997 senesinin kurban bayramının ilk günü bayramlaşmak için annemin evine ziyarete gittiğimde maalesef canım anacığımın cansız bedeniy-

le karşılaştım evinde. Dolayısıyla benim için hangi türkü dersiniz “Bayram benim neyime, kan damlar yüreğime.”

Komşuluk ilişkilerimizi pekiştiren, dostları bir masa etrafında halelendiren bayramlarda sizin de özel bir rutininiz var mı? O masada kimleri ağırlarsınız?

Bayramlarda tabii ki çok yakın dostlarımla, yeğenlerimle birlikte oluruz genellikle. Komşularımızla zaten her zaman birlikteyiz. Evlerimiz bahçeli olduğu ve yola baktığından bayramlaştığımız dostlarımız, komşularımız çok olur. Misafirimiz bitmez çok şükür.

Aklınızda yer eden bir bayram hatıranızı bizimle paylaşır mısınız?

Yıllar önce Okmeydanı Darülaceze’de ikamet eden çok güzel insanlarla şarkılar, türküler söyleyerek bir bayram geçirmiştik. Sonrasında, tanıştığımız o insanlarla görüşmeye devam ettim. Tekrar bir bayram ziyareti gittiğimde aralarında göremediğim dostlar oldu. Çok üzülmüştüm, hâlâ da üzülürüm. Bayramlar hüzün kokar oldu bana yıllardır. Ama hayat devam ediyor, her şeye rağmen.

Son olarak sizden okurlarımız için bir bayram mesajı istesek?

Sağlıklı, huzurlu, mutlu, herkesin birbirini ön yargısızca kucakladığı, saygı duyduğu, anlayış gösterdiği bir bayram olsun. Hayat kısa, tatsızlıklara, küskünlüklere gerek yok. Geldik gidiyoruz.

Mehmet Akif Ersoy'un:
"Âfak bütün hande, cihan başka cihandır;
Bayram ne kadar hoş, ne şetâretli zamandır!" diye tarif ettiği bayramı siz nasıl tarif ederdiniz?

Merhum Mehmet Akif'in de dizelerinde belirttiği gibi ufuklar güler, cihan başka bir kimliğe bürünür ve her yeri bir şenlik kaplar bu bayram günlerinde. Bayramlar, insanlar için sevinç ve mutluluk kaynağı oluverir. Dostluğun, merhametin, yardımseverliğin ve sevginin doruğa eriştiği bu günlerde en çok da çocuklar gelir aklımıza. Çünkü bayramları neşeleri, gülüşleri ve sevinçleriyle âdeta onlar süsleyiverir. Onlar için bayram, tertemiz yeni giysiler, yeni ayakkabılar, güzel güzel hediyeler ve şekerler demektir. Işıl ışıl parlayan gözleri, gülen yüzleriyle çocukların tebessümlerinin ruhumuzu aydınlattığı günlerdir bayramlar. İnsanlığın tüm dert ve tasasına rağmen bir ferahlık duyduğu zamanlardır. Bayramlar, insanların kalplerinin yumuşadığı, kalplerde merhamet duygularının arttığı vakitler olması hasebiyle de kırgınlıkları, dargınlıkları nihayete erdirecek en uygun günlerdir.

Samiha Ayverdi: "Eski cemiyette bayram büyüğe de küçüğe de gökten inen bir maide gibiydi." der. Sizin eski cemiyetinizdeki bayramlar ile günümüz bayramları arasında ne gibi farklılıklar var?

Esasında bayramlar, merhum hanımefendinin buyurduğu üzere Allah'ın (c.c.) insanlara bol bol ikramda bulunduğu ve üzerinde türlü türlü yiyeceklerin yer aldığı bir maide yani ilahi sofralardır. İnsanlar bu ilahi sofralara kurularak buralardan nimetlenmekle Cenab-ı Hakk'ı anarlar, ona tazim ve şükürde bulunurlar. İşte o zaman asıl bayramı yaşarlar.

Eski cemiyetimizdeki bayramlar ile günümüz bayramlarına gelince, tabii ki zaman itibarıyla hayat şartlarının ve koşullarının değişimine bağlı olarak çok değişiklikler oluyor. Günümüz insanı, bir taraftan hayatı kolaylaştıran dijital çağın döngüsünde birbirinden uzaklaştı. Dijital âlem dedikleri bu dünya bırakın akrabaları aynı ev içinde yaşayan kişileri bile birbirinden uzaklaştırmaya başladı. Dolayısıyla buna bağlı olarak da aile içi ilişkiler ve bağlar zayıflamaya, insanları bir arada tutan değerler unutulmaya başladı. Bunun yanı sıra günümüz dünyasının insana daha fazla ihtiyaç listesi sunmasının da getirmiş olduğu çok daha fazla gaille ve mücadele insanımızın maddi kaygılarının artmasına neden oldu. Hülasa günümüz insanı birbirine çok zaman ayıramaz oldu. Bu ve bunun gibi nedenler de eski zamanlardaki bayramlarda yaşadığımız duyguyu, coşkuyu, birlik ve beraberlik ruhunu günbegün bize aratır oldu. Az önce de zikrettiğimiz o ilahi sofranın eski cemiyetimizdeki insanlar daha çok farkındaydı ve ondan daha çok nasipleniyordu. İşte o sofranın getirdikleri ve bizim ondan nasiplendiklerimizdi bayramda yaşadığımız güzellikler.

Bayramların Türk musikisine yönelik etkisi ve katkısına yönelik neler söylemek istersiniz?

Bayramların getirmiş olduğu hüznün ve sevinç Türk musikisinde de kendine yer bulmuştur. Bunların ilki ve en önemlisi hiç kuşkusuz İtrî Efendi'ye ait olan "Tekbir"dir. Bu eser, musikimize bayramların sunmuş olduğu en büyük armağandır belki de. Ayrıca bayramlarda yaşanan neşeyi, coşkuyu anlatan pek çok ilahi ve şarkı da Türk musikisinde kendine yer bulmuştur. Bayramların sevincimize sevinç katmasının, duygularımızı cûş-ı hurûşa getirmesinin bir nevi tercümanı olmuş musikimiz. Bayram denilince sadece insanlar değildir bayram eden, tüm âlem ve âlemdeki mahlûkat bayram etmektedir. Merhum Ali Ulvi Kurucu'nun:

"Nura gark oldu bütün kavın ü mekânlar bu gece,
Arş-ı âlâda bütün melekler bile bayram ediyor bu gece" dizelerinde yer aldığı gibi meleklerin dahi bayram yaptığı bir harmoniden söz etmekteyiz. İşte bu harmoninin yansımaları çokça hissetmiştir Türk musikisi.

Âdeta bir gelenek hâlini almış olan bayram salâsının öneminden de kısaca söz eder misiniz?

Malumunuz salâ, dinî musikide Hz. Muhammed'e (s.a.s.) Allah'tan rahmet ve selam temenni eden, belirli bestelerle okunan güftelere denir. Bunlar cami musikisi formları arasında yer alır. Sözleri Arapça olan salâlar sabah salâsı, cenaze salâsı, bayram salâsı diye de anılır. Suphi Ezgi, Hatib Zakiri Hasan Efendi tarafından bestelenen ve ilk zamanlarda Bayatî makamında okunan bayram salâsı bayram namazlarından önce okunur. Bu bayram salâları, âdeta bayramın gelişini ve insanların bundan duyduğu sevinci haykırır. İnsanların camiye hazırlanırken ya da giderken duydukları coşkuyu attıkları her adımda artırır.

Bayramların sizin yâdınızda bıraktığı kadr-i giran bir hatırayı bizimle paylaşabilir misiniz?

Bayramlara yönelik pek çok hatıram var lakin bunların arasında öyle bir hatıra var ki bunu asla ve asla unutamam. 1998 yılının kurban bayramında Bandırma Gübre Fabrikaları'nın kuruluş yıl dönümü nedeniyle bir mevlit programı düzenlenmişti. Biz de İsmail Biçer, Yusuf Gebzeli, Fevzi Mısırlı ile bu programa gidiyorduk. Program yapacağımız yere 10 dakikalık bir mesafede Bandırma'nın girişinde trafik kazası geçirdik ve bir kamyonun altında kaldık. Arabayı rahmetli İsmail Biçer kullanıyordu, ben de onun yanıdaydım. Yol, geliş gidiş yönü birlikte olan çift taraflı bir yoldu. İsmail Biçer de programa yetişebilmek için bir aracı sollamaya kalktı ancak karşı taraftan bir kamyon geliyordu. İsmail Biçer'e: "İsmail, çabuk şeridine geç." dedim ama sonrasını hatırlamıyorum. Ben kazadan bir gün sonra ayılmışım, Fevzi Mısırlı da iki gün sonra. Sayın Cumhurbaşkanımız o zaman belediye başkanıydı, beni ziyaretleri sırasında acı haberi bildirmiş; İsmail Biçer ve Yusuf Gebzeli'nin vefat ettiğini söylemişti. Çok acı dolu bir bayram ve sonrasındı. Her kurban bayramı geldiğinde unutamayacağım ve beni hüzne gark eden bir hatıramdır. Rabbim iki kardeşime de rahmet eylesin ve makamlarını âlî eylesin...

Âmir ATEŞ:

"Bayramlar, insanların kalplerinin yumuşadığı, kalplerde merhamet duygularının arttığı vakitler olması hasebiyle de kırgınlıkları, dargınlıkları nihayete erdirecek en uygun günlerdir."

SÖYLEŞİ Mahir KILINÇ

NAFTALİNLİ SEVİNÇLER

Handan ACAR YILDIZ

“Ben çocukluğumdaki iki sevinci çok özleyorum. Sokaktaki çocuk oyunlarımızı ve bütün akrabaların anneannemin/ babaannemin evinde toplandığı bayramları.”

Ne naftalini... Artık naftalin mi kaldı, Olric?

Evet efendimiz, naftalin diye bir şey kalmadı.

Tıpkı sevinç gibi Olric.

Peki, sevinç diye bir şey eskiden var mıydı, efendimiz? Yoksa şimdi o demo-
de “ah nerede eski günler” edebiyatına mı başlayacaksınız?

Bazen iyice haddini aşıyorsun Olric. Şimdi sana, eskiden sevinç diye bir duygunun olduğunu ispatlayacağım. Hem de hiç çaba sarf etmeden. Sözüm bittiğinde sevinçten deliye döneceksin.

Bitirebildiğiniz için mi, efendimiz.

Hayır, bir gerçeği sana ispatlayabildiğim için.

Dinliyorum efendimiz.

Sessiz ol... Yalnızlığım bozuluyor sen gürültü yapınca.

Peki efendimiz. Çıt çıkarmadan dinliyorum...

İki gelişmenin hızına yetişemiyoruz. Teknoloji ve yalnızlık. Yalnızlık da teknoloji gibi her geçen gün yeni sürümle karşımıza çıkıyor. Sosyal medyanın hayatımıza girmesinin ardından herkes kendine mikrofon tutarak, kitleler başlarını çevirip onu merakla/hayranlıkla dinliyormuşçasına şehvetle konuşmakta. Maslow’un ihtiyaç piramidinde tadilat yapıldı ve balkon içeri alındı. Mutfağa eklenen balkonu ismi: Kişinin kendine tuttuğu mikrofon. Kim olursa olsun bu mikrofonu durmaksızın röportaj veren kişilerin yakındığı husus hep aynı: başkaları tarafından anlaşılmamak, dinlenilmemek, derinleşen bir yalnızlık. Sanki hem Doğu hem de Batı kadim hikâyelerinde bahsedilen o canavara her akşam bir kişi sunulmakta. O kişi, canavarın yanından yalnızlaştırılarak çıkmakta. Herkes sırasını beklemekte. Velhasıl, herkes kendi yalnızlığından kendi dışında herkesi sorumlu tutup bir tek kendini aklamakta. Bu ortamdan en çok etkilenen olguların başında ise bayramlar geliyor. Bayramlar insanların bir araya geldiği günler olmaktan hızla çıkıyor.

Çocukluğumla kıyasladığımda artık içeriği tamamen değişmiş olan iki olgunun farkına varıyorum. Bunlardan biri

bayram, diğeri ise oyun. Oyun derken çocukken sokakta oynadığımız oyunları kast ediyorum. Artık dilimizden kalan bir söylemden de bahsedeceğim. Okuldan eve gelince yemek yer yemez pek çok çocuk annesine şunu söylerdi: “Anne ben sokağa çıkıyorum.” Sokağa çıkmak; alışveriş, gezme tozmayı akla getirmezdi. Doğrudan akla tek şey gelirdi, sokakta oyun oynamak. Anneler nefes alır, çocuklar oyun sayesinde sosyalleşmenin küçük bir provasını yaparlardı. Şimdi site şehrinde yaşıyoruz. Pencereden çocukların ne tür oyunlar oynadığını görmek için baktığımda hepsinin artık bireysel oyunlar oynadığını görüyorum. Kaykayla gezmek vesaire. Tablet ise ilk tercihleri. Oyun dediğimiz hadise bireyselleşti. Artık ekranda yüzlerce oyun seçeneği var ve bu ciddi bir sektör. Bir oyunda belli bir başarıyı elde eden kişi, kahramanını ücretle kiraya veriyor. Başarı satın alınabiliyor oyunda dahi. Sokakta oynanan dönemde başarı satılamaz, aksine içinde bulunduğu grupla paylaşıldı. Başarı, aidiyetin besleyicisiydi. Teyit ediciydi. Dokuztaş, yakar topta iyi olan birini herkes kendi grubuna almak isterdi. Oyun, tatlı bir prestij alanıydı.

Oyunun dahi tekilleştiği, çocuğun dünyasında farklı bir yerde konumlandığı çağımızda bireyselleşen başka bir olgu ise bayram. Bayram artık akrabaların, yakınların bir araya geldiği ortamlar olmaktan çıktı. Uzun bir süreye teka-bül ettiğinde tatile çıkılan, akrabalara ortak mesaj gönderilen, akraba olmayanların ise tivit vesilesiyle kutlandığı bir yapıya dönüştü. Ben çocukluğumdaki iki sevinci çok özleyorum. Sokaktaki çocuk oyunlarımızı ve bütün akrabaların anneannemin/ babaannemin evinde toplandığı bayramları. Şimdi bir hususu daha fark ettim. Hiç dedemin evi demezdik. Hep anneannemin ya da babaannemin evi derdik. Eve ilk gelenin gözleri kapıda olurdu. Müstakil evlerdi bunlar. Zil çalınca apartman otomatığına basılır, anahtar daire kapısının üzerinde bırakılırdı. Kapıdan kimin gireceği merak konusu olurdu. Şimdi buradan bakınca bu küçük heyecanlar bize ne kadar uzak görünüyor değil mi?

Siz ne zaman sevinirdiniz, efendimiz?

Kapıdan giren kişiyle göz göze gelince Olric.

BAYRAM, SEVİNÇ VE ÇOCUKLUK

Necip TOSUN

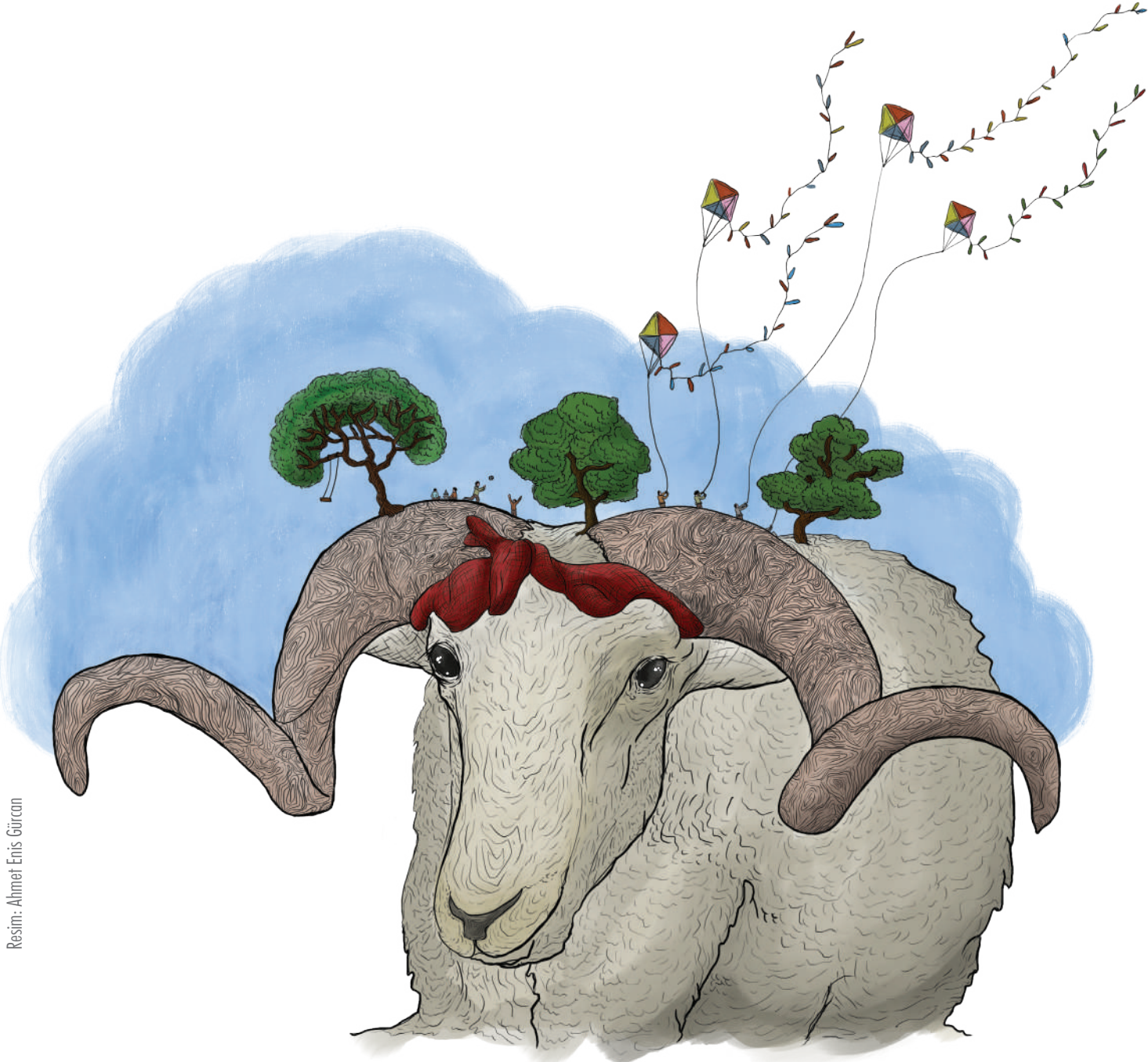
“Bayram beklenendir, özlenendir, sevgilidir. Eli öpülendir, hiç bitmesin diye dua edilendir. Yetimleri, garipleri, yoksulları, kimsesizleri hatırlayıştır. Meleklerin göklerden indirdiği bir müjdedir.”

Bayram varoluşun sevinci, kutlama-sıdır. Varoluşun ödülüdür. İyiliğin, bereketin, güzelliğin kente inmesidir. Ruhun yükselişi, ağırlıklardan kurtuluşu, yıldızlara karışışıdır. Yenilenme, arınma ve diriliştir. Yaraların sarılması, ruhların kurtuluşu, imanın neşesidir. Bayram birlik ve beraberliğin adıdır. Sevincin, barışın, müjdenin el ele tutuşup sokaklara indiği bir zamanın adıdır. Bayram bir temizlenmedir, bir arınma, kutlu güne hazırlanmadır. Küsleri barıştıran, ayrılıkları kavuşturan, zenginle fakiri eşitleyen kutlu gündür. Mutluluğun rengi, coşkunun sesi, imanın kalp atışıdır.

Ailenin birbirini kutlayışıdır, mahallenin bir araya gelişi, uzaklıkların yakın edilişidir bayram. Bayram beklenendir, özlenendir, sevgilidir. Eli öpülendir, hiç bitmesin diye dua edilendir. Yetimleri, garipleri, yoksulları, kimsesizleri hatırlayıştır. Meleklerin göklerden indirdiği bir müjdedir. Merhametin bir ziyafet sofrasıdır. Hastalarla sağlıklıların, yoksullarla zenginlerin, küçüklerle büyüklerin buluştuğu bir iman şölenidir. Bayram Yüce Yaradan'ın seçtiği, kutlu kıldığı bir gündür. Bu yüzden meleklerini indirdiği bir gündür. İnsanın bir imtihandan başarıyla çıktığı, sevinilesi bir gündür. Rahmet, merhamet, adalet, iyilik günüdür.

Bayram hatırlamadır. Yoksulu hatırlama, hastayı hatırlama, unutulmanı hatırlama, kayıpları hatırlamadır. Bayram kavuşmadır. Uzakları yakın etme, büyükleri ziyaret etme, uzun süredir görülmeyenleri görme arzusudur. Bayram yüzleşmedir. Aynaya bakma, geçmiş, geleceği, yaşananları bir arada değerlendirip muhasebe yapmadır. Yanlışlardan ders alma, doğruları tekrar etme, iyilik yolunda karar alma anıdır. Bayram yeni bir sayfa açmadır. İnsanın kendini yeniden hayatta konumlandırması için bir fırsattır.

Resim: Ahmet Enis Gürcan

Bayram insanlar arasında dolaşırken yürekler yumuşar, insanlar arınır, kötülük yok olur. Bir merhamet bulutu insanların üstüne ağı. İmanla aşk bir araya gelir bayram olur şehre ağı, bir mucize olarak inançlı insanların kalbine yerleşir. Şehirdeki iman meşalelerini bir uçtan bir uca tutuşturur. Bir şehre bayram; solmuş çiçeklerin dirilişi gibi, kapanmış kapıların sonuna kadar açılışı gibi, beklenen bir mektubun gelişi gibi, kavurucu çöl sıcaklığından buzlar ülkesine geçiş gibi, güzel bir kelebeğin insanın omzuna konması gibi, gürül gürül bir baharın gelişi gibi, olmayan şeylerin var oluşu gibi, insanın bir kalbinin olduğunu hatırlayışı gibi, her şeyi yumuşatan bir merhamet gibi şehre gelir ve dokunduğu her şeyi güzelleştirir.

Bir günün bayram olarak seçilmesi, neşe, sevinçle kutlanılmasının istenmesi, aslında hayatın bir hüznü, buruk, neşesiz bir yönünün de olduğuna dair bir göndermedir. İnsan hayatı, özellikle modern hayat, düştüğünüzde içinde boğulduğunuz, iplerin sizin elinizden çıktığı bir zaman dilimidir. Bayram bu kuyudaki insana bir ip uzatılması demektir. Hayattan sıyrıl ve eşine dostuna, hayata, güzelliklere bak demektir. Bu yüzden bayram, insana kendine gel, kendinle yüzleş, hayatınla yüzleş demenin bir başka biçimidir.

Bayramın daha çok çocukluğa ilişkin bir sevince denk düşmesi, çocukluğun safiyeti ile ilgilidir. Henüz hayata teslim olmamış, hayat tarafından kuşatılmamış özgür çocuk, bayram sevincini doyusya yaşayacaktır. Zaten bir çocuk için hayatın kendisi bir sevinçtir. Bunun hatırlatılmasına bile gerek yoktur. Oysa bir yetişkin için sevincin varlığının hatırlatılması, bunun için de sarılması, uyarılması hatta sevincin emredilmesi gerekmiştir. Büyüklerin bir rutin olarak kutladığı bayramı gerçek anlamıyla kavrayan tek kuşak çocukluktur. Çünkü henüz hayatla kirlenmemiştir. Bu nedenle büyükler eski bayramlar derken çocuğun o saf inancını ararlar. Çocukluktaki katışıksız, derin, sorgusuz o sevinci bir daha asla bulamamışlardır da ondan.

İnsan için unutmak bir nimetse de bazen en büyük yarayı unutkanlığından alır. Bu yüzden bazı günlerin bayram olarak ilan edilmesi gerekmiştir. Bayram gurbetten eve, kalbe dönüştür, insanın ruhuyla selamlaşmasıdır. Çocukluğa, safiyete çağrıdır. Bu yüzden sadece çocukluğun bayram sevinçleri unutulmaz. Yetişkinler için bayram, çocuk gibi olma emridir. Bu yüzden hayattan kurtulup kendine gelmesi, bayramı kutlaması derin bir sarsılıştır. Bayramı reddediş bu yüzleşmeden kaçmadır. Kendisiyle, ailesiyle, toplumla yüzleşmekten kaçma... Bu yüzden bayramda tatil beldelerine hücum bu yüzleşmeden kaçmadır, sahte bir sevince talip olmak demektir.

Çocuk her durumda özgürlük demektir. Çocuğun imgesi safiyettir, bozulmamışlıktır. O her şeye itirazsız inanır. Olup biten, anlatılan hiçbir şey çocuğu şaşırtmaz. Büyüklerin kurduğu dünyaya inanması için bir çaba sarf etmesi gerekmez. Hayvanlar konuşur, eşyalar konuşur, güneşe gidilir, görünmez olunur. Bütün bunları büyüklere inandırmak güçtür ama çocuk bunlara hayret bile etmez. Çünkü muhayyilesi daha geniştir, sınırsızdır. Çocuk karşılıksız inanır, sonuna kadar, ölümüne sever. İnanır ve gereğini yapar.

İşte bu yüzden, umudun, sevincin, güzelliklerin, dayanışmanın kucak kucak şehre serpildiği bayramlarda tüm konfetiler çocukların üstlerine yağar. Çünkü bayramlar gerçekten inananlara ve bekleyenlere gelir. Çocuklar gözleyerek, umut ederek, düşleyerek kendilerini bayrama hazırlarlar. Bayram, bekleyene, hazır olana, onu duyabilene ve görebilene, ortamı hazırlayana gelir. Bir başka deyişle bayram öncelikle onun gelmesine hazır bir ruh hâliyle beklemektir. Çocuk, bayrama herkes gibi bakmamıştır. Çünkü bir rüya görmek için yattığından dolayı rüya görmeyi hak etmiştir. Günlerce aynı istasyonda beklemiş, orada sabahlamış, bu yüzden geç gelen tren ona nasip olmuştur. O uykuya yatmasaydı, o istasyonda ısrarla beklemeseydi bütün bunlar olmayacaktı. Bayram, bekleyene, umut edene, inanana gelir. Bu yüzden bayram hediyedir. Her zaman çocuklukla bayram sevinci eşitlenir. İnsan büyüdükçe bir daha asla o sevinci bulamayacaktır.

Sabahın coşkusuyla gecelerin bitmediği uzadıkça uzadığı günlerdir bayram. Ellerin öpüldüğü, başların okşandığı, kalplerin yumuşadığı huzur günleridir. Aile fertlerinin bile belki günlerdir ilk kez birbirinin yüzüne baktığı, birbirini keşfettiği yüzleşme günleridir. Aile birliktelik için, bir bağlılık ve sevgi şöleni için toplanmıştır. Bu eşsiz tabloda eksiklerin özlemi ve hüznü bugüne kavuşmanın sevinci ile birbirine karışır. Bu altın güne ulaşmanın sevinci odalarda gezinir; dargınlıklar, kırılmalar, soğukluklar bayram neşesi ile odaları, sokakları, şehri terk eder.

Bayram günleri insan, yara bere içindeki ruhunun yavaş yavaş iyileştiğini hissederek, ruhundaki kir, pas silinir; içinin çocuk kalbi gibi hafiflediğini, bir huzur, bir genişliğin kalbini doldurduğunu görür. O gün kanatlarını açsa uçabilir denli ağırlıktan kurtulur. Bir müjde, bir masal, bir aydınlık olarak bayramı yaşar. Şehir, ev, büyü, ışıltılı bir aine dönüşür. Bayram çirkinlikleri örter, sivrilikleri törpüler, bütün kötülükleri unutturur. Ruhun neşesi, şölenidir. Kimsenin kimsesiz olmadığını, yoksullara, yalnızlara, çaresizlere herkesi koruyup kollayan, yaşatan bir güç olduğunu hatırlatır.

Bayram, çocuk saflığına, paklığına, inancına erişmiş insan için bir cennet günü provasıdır.

Bayram, çocuk saflığına, paklığına, inancına erişmiş insan için bir cennet günü provasıdır.

Sanatçı, eserini icra ederken Allah rızasını umarak manevi bir terbiyenin içinde bulunur. Siz bunu yıllarca tecrübe etmiş bir büyüğümüz olarak bayram günlerinin manevi bir terbiyeye dönüştürülebilmesi için bize neler tavsiye edersiniz?

Bayramlar, toplumun her kesimi tarafından müstesna günler olarak kabul edilir. Toplumu yönlendiren yazarlar, radyo, televizyon ve telefon gibi haberleşme vasıtaları sayesinde bu günlere hazırlanırlar. Bu hazırlıkların başında hediyeleşmeler, kibar, sevimli davranışlar gelir. İbadethanelerimiz olan camilerimizin özel olarak hazırlanmış insanlarla dolması, çocukların sevindirilmesi, hatırlanan büyüklerin ellerinin saygı ile öpülmesi bu günleri müstesna yapar. Toplum içinde aramızda ilk defa camilerimize gelenler, cemaatin ne demek olduğunu ve insanların nezaketini görür; orada gönlünde ömür boyu silinmeyecek izler kalır. Sadece bugün kendimizi kaptırdığımız madde dünyası değil bir de manevi dünyanın varlığının gönlümüze vuran akisleri hissedilir.

Her ibadette olduğu gibi kurban etmekte de deruni bir anlam vardır. Madde-nin ön plana çıktığı, mal, mülk ve şöhret sahibi olma arzusunun daha görünür bir hâl aldığı günümüz dünyasında sahip olduklarımızdan içtenlikle vazgeçebilmek adına kurban ibadeti bize neler söyler?

İbadetlerimiz sayesinde Allah'a yakınlık sağlarız. Kevser sure-sinde, çok nimet verilen insanın kurban ile Rabbine şükretmesi istenir. Mal, mülk sahibi olanlar Allah'ın bir emri olduğu için kurban kestiklerinde elindeki malın gerçek sahibini, malı ve mülkü kendine emanet edeni yani Allah'ı anımsarlar. Böylece de mal ve mülk ile ilişkilerini gözden geçirme fırsatı bulmuş olurlar.

Bayram yazılarının kahir ekseriyeti "Ah o eski bayramlar!" ile başlayıp "Ne ramazanın, kurbanın ne de bayram sevincinin tadı var." diye son buluyor. Sizin için bayram nedir, eski bayramlara özlem duyuyor musunuz?

Aaahh! Nerde o eski bayramlar? Eski bayramları unutamayız elbette. Bir büyüğümüz; "İnsan gönüldür, o olmazsa et ve kemik yığındır." derdi. Eski bayramlarda gönlü sevindiren hatıralar vardır. O güzel izleri bırakan da samimiyettir. Bu duygular gönlümüzde yer edinir ve her zaman hatırlamamıza sebep olur.

Bayram benim için özel olan gündür. Hz. Ali'nin dediği gibi; günahsız geçirdiğimiz gün bayramdır. Alvarlı Efe Hazretleri de ne güzel buyurmuş;

*Mevla bizi afvede
Bayram o bayram ola,
Cürm ü hatalar gide
Bayram o bayram ola.*

Bayramlarda insanlar, gerek kılık kıyafetleri gerekse hâl ve hareketleri ile daha nahif olurlar. Çocukluğumda bir bayramda bana bir oyuncak mantar tabancası alınmıştı, güzel patlıyordu. Güzel elbiselerimi giymiştim, sevinçle dedemlere gittim. Ev, çıkmaz sokağın en dibinde idi. Kapının önüne geldim. Tabancama bir mantar sıkıştırdım, havaya sıktım. Mantar güzel patladı kapıyı açtım içeri hayata girdim. Taşlıkta sofraya kurulmuş yemek yeniyordu. Bana "Oooo Hüseyin, hoş geldin, gel bakalım." dediler. Benim aklım tabancada idi. Dedem, annean-nem diğer büyüklerim var, sordum onlara: "Korktunuz mu?" Hepsisi birden "Aman pek korktuk, çok korktuk." dediler. Buna çok sevindim. İşte hala o sevincimi hatırlıyorum.

Bayramı bugünün imkanlarıyla nasıl güzelleştirebiliriz?

Çocuklar bu konuda en güzel yardımcımızdır. Sahne sanatları en güzel malzememizdir. Çocukları ve gençleri gözleri ile göremedikleri şeylere de inandırmak lazımdır. Birisi, Şemsi Tebrizi'ye "Ben gözüm ile görmediğim şeye inanmam." demiş. Şems "Aklını görüyor musun?" diye-

rek işin özünü söylemiş. Bazıları insanlardaki acıma, merhamet duygusunu körükleyerek kurbanı engellemeye çalışmaktadır. Ancak, acıyarak kurbanlarımızı kesmediğimizi farz edelim; bu kurbanlıklar mezbahada kesilip kasaplara gönderilmiyor mu? Kurban kesenler kurban etlerini fakirlere, muhtaçlara dağıtarak toplumda dayanışmayı desteklemiş olurlar. Allah, kullarına zararlı bir şeyi emretmez, bu kесindir. İslam'da zekât, sadaka, kurban gibi emirler müminlerin hayrınadır.

Evvel zamanlarda büyükler "Allah rızası için vazgeçbilmenin hüznü ve mutluluğunu hissedebilmek adına" kurban edilecek hayvanı imkânlar nispetinde bahçelerine yerleştirir, birkaç gün kendi elleriyle besleyerek onlarla bir yakınlık kurarlarmış. Sizin de buna benzer bir âdetiniz ya da anımsadığınız bir hatıranız var mıdır?

Hattat Dr. Hüseyin ÖKSÜZ:

"Mal, mülk sahibi olanlar Allah'ın bir emri olduğu için kurban kestiklerinde elindeki malın gerçek sahibini, malı ve mülkü kendine emanet edeni yani Allah'ı anımsarlar."

SÖYLEŞİ Hilal KOÇ HANCI

Eski zamanlarda büyükler kurbanlıkları alır, besler ve o hayvanlarla sevgi bağı kurarlardı ki Hz. İbrahim'in (a.s.) Allah'ın emri karşında evladından; evlat İsmail'in de candan ve babadan vazgeçişini gö-nüllerinde hissetsinler. Allah'ın sonsuz 'erhamerrahimin' sıfatını da yaşayarak hissederlerdi. Şimdi apartmanların arasında bu duyguları yaşamak çok zor. Maddi menfaatler, zararlı ve planlı programlar ma-alesef insanlarımızı bu gibi duygulardan mahrum etmektedir. Buna bir örnek hatıramı anlatarak sözlerimi bitirmek isterim. Konya'da bir türbenin örtüsünü yazdığım günlerde ölçü işlerini yaparken orada bulunan bir anne ile oğul yaptığım işi takip ediyorlardı. Düzeltiyim; oğul, elindeki telefonda başını kaldırmıyordu. Annesi "Bak evladım, Hüseyin Hoca, elini öp." dedi. 13-14 yaşlarındaki çocuk omuz silke-rek "Hayır öpmeyeceğim." dedi. Anne, "Ayıp olur evladım hadi öp." dediyse de çocuk bana hiç bakmadı, beni hiç görmek istemedi. Ben müdahale ederek "İsrar etme annesi, büyüyünce öper inşaallah." dedim. Öyle çekici programlar yapmalıyız ki çocuklarımız o programları bıraksın kendi arzuları ile bizim programları seyretsin.

İNSANLIĞI KURTARACAK BAYRAM

Doç. Dr. Ahmet Murat ÖZEL

“İnsanlığın bir geleceği varsa bu gelecek, Müslüman hayat biçiminin içerdiği güçler ve imkânlara mahkûmdur. İnsanın insana, böylece giderek inanca ve umuda raptedildiği bir hayat biçimidir bu. Cami ve harem-i şerif nasıl bu raptedişi mekânda kuruyorsa bayram da aynısını zamanda kuruyor.”

Yakın geçmişte yaşadığımız küresel tecrübeler, insanoğlunun geleceği ve hatta neliği hakkındaki bilgi repertuvarımızı parçaladı. “İnsan kimdir?” sorusuna verilegelen, güvenli ve dayanıklı cevaplar, sağından solundan dökülmeye başladı. İnsan hakkında düşünmenin giderek “insan soyunun bir geleceği var mı?” meselesine eklem-lendiğini gördük. İnsan hakkındaki tasavvurumuz kadar bu tasavvurun konusu olan fizyolojik insan da değişiyor gibi görünmeye başladı.

Bu noktada en temel meselelerden birisi, insanın içinde yaşayageldiği toplumsal iklimden dışarıya doğru sürülmesidir diyebiliriz. Marc Auge’nin yirmi sene önce yer-olmayanlar olarak tanımladığı insansızlaştırılmış geçiş-temas mekânları, bu bir iki senede hayatımızın tamamına yayıldı, serildi. İnsansız alışveriş yapmayı, insanla temas kurmaya gerek olmadan otobüse binmeyi hatta ders yapabilmeyi tecrübe ettik. Diğer insanlarla kurduğumuz temas, asgari düzeye indi.

Müslüman hayat biçimi, yukarıda çizmeye çalıştığımız tabloda olan biten ne varsa bunların tamamına yönelik itirazlarla dolu. Ama yine de Müslümanların da bu insandan arındırılmış, yer-olmayanlar iklimine alıştığını söylemek zor değil. Kurban gibi, zekât gibi hatta iftar başışı gibi telefon mesajlarıyla kotarmaya alıştığımız ibadetler, uzun zamandır hayatımızın içinde tedirgin ediciliğini çoktandır kaybederek sürüyordu. Ama Müslüman hayat biçiminde insansızlaştırmaya direnen iki temel ibadet var: Namaz ve Hac. Namazın bireysel olarak kılınabilmesine karşılık, cemaatin sürekli teşvik edilmesi; hiç değilse haftada bir kez cuma namazı yoluyla insanla temas kurmanın zorunluluğu sebebiyle mümin, insan içine karışmayı gündelik

hayatı içinde göz ardı edemeyeceği bir yükümlülük olarak önünde buluyor. Haccın da ne kadar insanla ve temaslara dolu olduğu hakkında konuşmaya bile gerek yok.

Bayramların da benzer bir işlevi var. Bayram namazının insan toplayan bir ibadet olmasından tutun da ziyaretleşmelere, dargınların barışmasına kadar, insanla insan arasında atılmış köprülerin tekrar kurulduğu, mevcut köprülerin tahkim edildiği bir mevsim, bayram.

Dünyanın insansızlaştırılmış hatta yer olmaktan çıkartılarak mekânlaştırılmış yaşam alanlarına doğru itilmesi, insanın bazı güçlerin küresel bilgi ağları karşısındaki kırılganlığını artırdığını görüyoruz. Yani insanın insandan yalıtılması, onu daha kolay manipüle eden bazı bilgi kaynaklarına mahkûm

ediyor. Korkusunu besleyen, tedirginliğini artıran, onu umutsuzluğa iten bilgi kaynakları bunlar. Yani insanın kendisini daha da yalnız, daha da sahipsiz, böylece daha da inançsız hissetmesine yol açan kaynaklar.

İnsanlığın bir geleceği varsa bu gelecek, Müslüman hayat biçiminin içerdiği güçler ve imkânlara mahkûmdur. İnsanın insana, böylece giderek inanca ve umuda raptedildiği bir hayat biçimidir bu. Cami ve harem-i şerif nasıl bu raptedişi mekânda kuruyorsa bayram da aynısını zamanda kuruyor.

Çocukluğunuzun yurt dışında geçtiğini biliyoruz. İnsan ne kadar büyürse büyüsün nereye giderse gitsin içindeki çocuk onunla birlikte yaşamaya devam ediyor. Peki, içinizdeki hiç ölmeyen o çocuk, orada geçen bayramlarına dair neler hatırlıyor?

Yurt dışında bayram, sönmemek için direnen bir mum ışığı. Güçlü değildir ve kısa süre sonra sönecektir ama yine de yanmaya çabalar. Bayram günlerini diğer günlerden ayıran tek vasıf sizin o güne attığınız anlam. O topraklarda, siz ve çevrenizdeki aileler için bayramdır fakat insanların çoğu için sıradan bir gündür. Yine de bir gücü vardır bayramların. Nerede yaşanırsa yaşansın bir sevinç barındırır içinde ve o sevinç en çok da çocuklara görünür. Anne babanızın yüzünde buruk bir ifade vardır ama bayram, onları da çabucak ele geçirir. Babamın çalışmak zorunda olmadığı gün, annemin kim bilir kaç nesildir süregelen bayram yemekleri, yeni kıyafetler ve güzel komşumuz Hüseyin Amca'nın bayramın ilk harçlığını vermesi... Batı ülkelerinde bir güne sığmak zorundadır bayram ama belki de o yoğunluk daha güzel kılıyor hep bayramları. O gün daha çok gülümsendi, o gün daha çok ziyaret yapıldı ve o gün daha çok silindi gurbet.

Sanatçı, herkesle birlikte aynı yöne bakar ama orada herkesten farklı bir şey bir öz görür. Bir sanatçı olarak Naime Erkovan bayramlarda ne görür, bayramın taşıdığı ruha, manaya dair neler söyler?

Bayramlarda zaman dondurulur. Alelacele koşarak size ihanet etmez zaman. Günler asli çehrelerine bürünür ve yaşımız ne kadar ilerlerse ilerlesin sabahları evimize giren bayram, içimizdeki çocuğun orada olup olmadığını kontrol eder. Oradaysa bizim için hâlâ umut var demektir. Yine mutlu olabilir, yine sevebilir, yine affedebiliriz. Çocuğun bizi hâlâ terk etmediğine şükretmek için bir bayramımız daha oldu demektir bu.

Naime ERKOVAN:

“Bayramlarda zaman dondurulur. Alelacele koşarak size ihanet etmez zaman. Günler asli çehrelerine bürünür ve yaşımız ne kadar ilerlerse ilerlesin sabahları evimize giren bayram, içimizdeki çocuğun orada olup olmadığını kontrol eder. ”

SÖYLEŞİ Sümeyye ÖZGEN

İnsanlık tarihinin Hz. Âdem'den bu yana kopmayan çizgisi içinde, daha açık bir ifadeyle insanın ve insanlık tarihinin serüveni içinde “kurban” sizce ne anlama gelir? Kurban Bayramının Müslüman kimliğindeki gücüne dair neler söylersiniz?

İnsanlık tarihinin başlangıcından beri kurban, en saf ve temiz varlıklar arasından seçildi. Sunuş, bir uzlaşma içindi. İnsanlar bir şey feda edecekti, karşılığında tanrıları onlara bereket ve emniyet verecekti. Kurban, kul olduğunu hatırlamaktır. Daha büyük bir gücün senin üzerindeki hâkimiyetini tasdik etmektir. Oysa bugün kelimenin manası bambaşka bir boyuta ulaştı. “Kurban” acı çeken, ezilen, mağdur olandır artık. Kime kurban olduğu sanırım manaya yepyeni bir ruh kazandırıyor.

Müslüman için kurban, emrolunduğu ilk günden beri aynı manada kalmalıydı oysa bugün din, en yoğun yıpratılma evresini yaşıyor. Hedef alınan konuların başında ne yazık ki kurban ibadeti geliyor. İncamızı, sevinerek almadığımız bir hediye hükmünden çıkarabilirsek neyi neden yaptığımızı belki daha iyi anlatabilir ve dinin tartışma malzemesi olmadığını gösterebiliriz.

Bayram birçok şeydir ama en çok da vefa ve hatırlamaktır. Bayram ve vefa deyince sizin zihninizde nelere ve kimlere dair anılar oluşuyor?

Uzakta olan ve kendilerine artık ulaşmamın mümkün olmadığı insanlar geliyor aklıma. Bugünkü beni ortaya çıkarmamda bazen bir söz bazen bir gülümsemeyle yardımcı oldular. Seneler akıp gitti ama onların yüzleri hâlâ zihnimde. Uzak bir diyardan tebessüm eden bu yüzleri hatırlamak, pusulamı yeniden ayarlamam demek. Çünkü Allah, böylesi insanların ruhuma dokunmalarına izin verdi. Bu vefayı ödemek için ben de ruhlara iyilikle dokunmaya çabalamalıyım.

İLAHİ SOFRA

Dr. Mehmet GÜLLÜOĞLU

“Kurban faaliyetlerine sadece et yemeyen insanlara et ulaştırma diye bakmamak lazım. Yardım kuruluşları aslında kardeşliğimizi ulaştırıyor, aslında muhabbetimizi ulaştırıyor.”

Dünyanın dört bir tarafında Bayram yaşanıyor, yüz binlerce hacı Hicaz'da, ya Resulullah'ın huzurunda ya da Mescid-i Haram'da. Milyonlarca Müslümanın kimi savaş bölgesinde kimi derin yoksulluk ve hatta açlık çekilen bölgelerde. Başka bir ülkede barış ve refah düzeyi artarken bir başka ülkede inancını yaşamasına dahi izin verilmeyen coğrafyalarda yaşıyor Müslümanlar.

Bütün bunlara rağmen yaşanır bayramlar. Bayramlar, bütün dertlere rağmen bir ferahlama değil midir aynı zamanda?

Bugüne kadarki farklı vazifelerimde kurban bayramının farklı yüzlerini gördüm. Özellikle de yardım kuruluşlarıyla dünyanın farklı ülkelerinde bayram idrak ettik. Suriye'de, Tanzanya'da, Somali'de, Bingöl'de, Konya'da.

Farklı gelenekler, farklı kasaplar, farklı hayvanlar, farklı usuller gördük her birinde. Ama bunların değişmez mahiyeti aynı zamanda yardım etmek idi hep.

Kurbanın fıkhi hükmü bir tarafa, kurban aslında kelime anlamındaki yakınlaşmanın yanında paylaşmaktır. Bir diplomat olarak kurban bayramı konusunda aslında söylenecek çokça söz var. Türkiye'nin yardım kuruluş-

ları için kurban bayramı belki de bir yıl içindeki en yoğun dönem. Bizim için Türkiye'nin yumuşak gücü olan yardım kuruluşlarının faaliyetleri de aslında bir nevi “Kurban Diplomasisi” mevsimi demek.

Hac bayramı ya da kurban bayramı belki bir taraftan da şükür bayramı, sabır bayramı...

Türkiye'den, verme imkânı olanların kiminin vacip kurbanını kiminin ise benim de çorbada tuzum olsun diyerek verdiği kurbanları, yüzden fazla ülkeye taşıyor yardım kuruluşlarımız.

Ülke ülke, şehir şehir, köy köy binlerce kilometre yolu aşıyor yardım gönüllüleri.

Kimi yerde büyükbaş kimi yerde koyun kimi yerde keçi boğazlanıyor, kurban bayramının hakkını vermek için.

Kurban faaliyetlerine sadece et yemeyen insanlara et ulaştırma diye bakmamak lazım. Yardım kuruluşları aslında kardeşliğimizi ulaştırıyor, aslında muhabbetimizi ulaştırıyor. İsmimiz, isimlerimiz, belki geçmiş büyüklerimiz dünyanın dört bir tarafındaki köylerde zikrediliyor. Buna o coğrafya şahit oluyor, buna orada kesilen hayvanlar şahit oluyor buna oradaki insanlar şahit oluyor.

yor. O bölgedeki siyasiler, sivil toplum kuruluşları, tüccarlar şahit oluyor.

Yardım faaliyetleri dünyanın dört bir tarafında kıymetli.

Türkiye artık yardım yapan bir ülke olarak aynı zamanda marka değerine sahip. Kurban bayramı ve ramazan ayı da bunun için en önemli vakit dilimleri. Bu konuya birkaç cümle ile de olsa değinmeden geçmek doğru olmaz. Türkiye kamu kuruluşları TİKA, Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türkiye Diyanet Vakfı, Kızılay, Maarif Vakfı, Yunus Emre Enstitüsü gibi birbirinden kıymetli sivil toplum kuruluşları ile dünyadaki hem kriz bölgelerine hem de ihtiyaç sahibi bölgelere ulaşıyor. Sadece yılın belli vakitlerinde değil yıl boyu sürdürülen projeler var. Acil yardım, insani yardım, eğitim, sağlık ve yetim alanlarında yüzlerce proje yürütülüyor. Bir temenni olarak inşallah bu yardım faaliyetlerimizi daha uzun vadeli, daha uzun soluklu işlerle de geliştiririz, taçlandırırız.

İslam'dan önceki farklı zamanlarda farklı şeriatlarda farklı kurban türleri olduğunu biliyoruz. Habil ile Kabil'in farklı kurbanlar adadığını biliyoruz ve her iki kurbanın da yine gıda türünden olduğu herkesin malumudur. İnsanoğlu olduğu müddetçe de insanın gıda ile ilişkisi ve insanın kurban etmesi gerekenler konusu devam edecek. “Kurbanı sadece kesilen hayvanlar olarak görmemek lazım.” der hikmet sahipleri. Kurban, elindeki en kıymetliyi Hak uğruna feda etmek, sırf O'nun rızasını kazanabilmek amacıyla vermek ve paylaşmaktır. Her ne kadar kurban Allah için kesiliyor olsa da Yaradan'ın ifadesiyle “Kurbanların ne etleri ne de kanları Allah'a ulaşıyor. Allah'a salih ameller ve takvamız ulaşıyor.” (Hac, 22/37.) Ramazan ikliminden hemen sonra gelen kurbanı da bu işaretleri ile hatırlamak ve idrak etmek gerekir.

Kurban bayramı bazı bölgelerde “Hac Bayramı” diye de zikredilir. Yönünü, kalbini Hicaz'a, Mekke'ye, Medine'ye yöneltmiş milyonlarca Müslümanın kalbi orada atar. Küresel çapta düşü-

nüldüğünde aslında dinî gerekçelerle gerçekleşen dünyanın en büyük seyahatidir Hac. İkrâm sahibi olan Allah'ın her yıl yılın belli bir gününde, o günün belli bir saatinde, gezegenin belli bir şehrinin sınırlı bir bölgesine hususi ikramı söz konusudur. Ve de o ikramdan nasiplenmek isteyen milyarlarca Müslümandan nasipli olan milyonlar.

Mahşerî bir buluşma. Sembollerin, işaretlerin yüzlerce ve hatta binlerce yıldır tekrarlanarak değişmeyen insan psikolojisine hitabı. Suyu arayan Hacer, oğlunu kurban edecek kadar Allah'a bağlı kul, inandığı Allah için kurban olmaya hazır evlat, Allah'ın emrinden alıkoymaya çalışan şeytan, şeytanlar, bariyerler, o şeytanları kovma çabası gibi. Müslümanların yönetim kurulu toplantısı. İnananların birbiriyle buluşma vakti, hemhâl olma vakti. Yüzlerce lisanın, kültürün, rengin aynı potada erimek için gelmesi. Ateşe koşan birbirinden farklı kelekelerin, pervanelerin muhteşem tavafı.

Bir bayramı daha huzurla geçirmeyi temenni etsek de bu dünyanın, bu hayatın imtihan hayatı olduğunu biliyoruz. İster hac farızasını yerine getiren bir Müslüman olalım ister Türkiye'de ya da dünyanın herhangi bir yerinde kendimiz keselim ya da vekâleten kurban kestirecek olalım. Bu ibadetlerin aynı zamanda toplumsal bir tarafı olduğunu da idrak etmek lazım. Kulun kula sebep olma vazifesini de... Varlık sahibi olmak aynı zamanda verme sorumluluğunu da getiriyor. Dünyanın öteki tarafındaki, Afrika'nın bir köyündeki, Endonezya'nın ücra bir adasındaki, Filistin ya da Suriye'deki Müslüman kardeşini, hatta insan olan gayrimüslimi dahi düşünme melekesi kazandırıyor kurban insana. Yaptım kurtuldum değil, yaptım ve daha nice bereketleri umuyorum hissini bürünmek gerek.

Hasılıkelam, bütün inananların Kurban Bayramı, Hac Bayramı mübarek olsun. İnananların ve insanların muhabbetinin artmasına vesile olsun. Türkiye'nin son yıllarda dünya çapında artarak üstlendiği yardım misyonu artarak devam etsin inşallah.

BAYRAM SEVİNCİ

Mustafa Ruhi ŞİRİN

Çocuk olmaktan daha
ötedeyiz sanki
Kurban Bayramı
Sabahı

Bu günün
Her dakikası
Işıyıp gülümseyen birer inci

Taşıyor
Her yere
Çiçeklerden köpüren
sevinçler

Kelebekler gibi
Gösteriyor bize
Bayram meleği
Cennette
Kurban gözlerinin beklediği
Sessiz bahçeleri

Ne olur Allah'ım
Sürsün dört mevsim
Bu bayram havası
Solmasın hiç
Yüreğimizdeki
Bayram sevinci